

УДК
№ держреєстрації: **0115U003078**
інв. №

Національна академія педагогічних наук
Інститут педагогіки
04053, м. Київ-53, вул. Артема, 52-д
тел. 481-37-02

«Затверджую»
Директор Інституту педагогіки
НАПН України

_____ Топузов О.М.

_____ 2017 р.

ЗАКЛЮЧНИЙ ЗВІТ
про науково-дослідну роботу

«Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з мов та літератур етнічних меншин на засадах компетентісного підходу»

Керівник НДР:

Курач Л.І.,
канд. пед. наук,
ст. наук. сп.

СПИСОК ВИКОНАВЦІВ

Керівник НДР,

старший науковий співробітник,
кандидат педагогічних наук,

Курач Л.І.

старший науковий співробітник,
кандидат педагогічних наук

Бакуліна Н.В.

старший науковий співробітник,
кандидат педагогічних наук

Снегірьова В.В.

старший науковий співробітник,
кандидат філологічних наук

Фідкевич О.Л.

молодший науковий співробітник,
кандидат педагогічних наук

Колесник К.В. (0,5ст.)

молодший науковий співробітник

Кондур З.А. (0,5 ст.)

Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогіки
Відділ навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури

ЗАКЛЮЧНИЙ ЗВІТ

про науково-дослідну роботу

«Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з мов та літератур етнічних меншин на засадах компетентісного підходу»

Державний реєстраційний номер 0115U003078

(2015 – 2017 рр.)

Київ-2017

РЕФЕРАТ

Заключний звіт складається зі вступної частини (обкладинка, титульний аркуш, список авторів, реферат, зміст, перелік умовних позначень, передмова), основної частини (вступ, суть звіту, висновки, рекомендації), списку публікацій.

Загальний обсяг звіту 73 сторінки, список опублікованих робіт на 10 сторінках.

Звіт відображає результати науково-дослідної роботи співробітників відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури з теми «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з мов та літератур етнічних меншин на засадах компетентісного підходу», виконаної відповідно до постанови Президії НАПН України від 02.04.2014 р., протокол № 1-7/4-89; постанови Президії НАПН України від 19.06.2014 р., протокол № 1-7/6-151; постанови Президії НАПН України від 14.01.2015 р., протокол № 1-2/2-6; рішення бюро Відділення загальної середньої освіти НАПН України від 21.05.2014 р., протокол № 4;

Договір № 11/1/1-15 Нпр від 15 січня 2015 р.

Початок дослідження: січень 2015 р. **Закінчення:** грудень 2017 р.

Ключові слова: компетентісний підхід, контроль й оцінювання, навчальні досягнення, формувальне оцінювання, компетентісно орієнтовані завдання, навчання мови, навчання літератури, етнічні меншини, комунікативна компетентність, початкова та основна школа.

Об'єкт дослідження: навчально-виховний процес навчання мов та літератур етнічних меншин у загальноосвітніх навчальних закладах України.

Предмет дослідження: науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів України з мов і літератур етнічних меншин на засадах компетентісного підходу.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та удосконалити науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітньої школи з мов і літератур етнічних меншин на засадах компетентісного підходу.

Методи дослідження: аналіз лінгвістичної, психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження, узагальнення, аналіз шкільних програм і підручників з російської мови та літератури для початкової і основної школи з метою з'ясування вихідних даних дослідження; спостереження за навчальним процесом, бесіди з учителями і учнями, анкетування, аналіз уроків, письмових робіт та усних відповідей учнів, кількісний та якісний аналіз здобутих результатів з метою перевірки вірогідності результатів дослідження, педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи).

Здобуті результати:

-**розроблено** методiku контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур етнічних меншин на засадах компетентісного підходу.

- **розроблено й уточнено** зміст, методи і форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з російської, новогрецької мов (5кл.), мови іврит та ромської мови (3-4кл.) і зарубіжної літератури (5кл.) на засадах компетентісного підходу;

- **створено, апробовано та узагальнено системи** компетентісно орієнтованих завдань у навчанні російської та новогрецької мов у 5 класах; мови іврит та зарубіжної літератури;

- **експериментально перевірено** компетентісно орієнтовані завдання, контрольні тести, тексти з аудіювання та слухання для курсу російської та новогрецької мов у 5 класі та мови іврит у 3-4 кл.;

- **порівняльний аналіз** (контрольний та експериментальний класи) **довів** підвищення інтересу учнів до навчання зарубіжної літератури – на 18%, російської мови на 20%, новогрецької – на 17%, мови іврит – на 23%; анкетування та кількісний аналіз виявили, що використання КОЗ у поєднанні з техніками формуючого оцінювання підвищує самостійність у роботі (22%), розвиток коопераційних навичок та навичок парної та групової роботи, навичок внутрішнього особистісного контролю за допомогою самоконтролю та самооцінювання, взаємоконтролю та взаємооцінювання;

- результати формувального експерименту **засвідчили** позитивний вплив запропонованої методики та формувального оцінювання на успішність учнів у процесі навчання мов національних меншин (російської, новогрецької, мови іврит);

- **застосовано** одержані результати формувального експерименту у конструюванні *рукописів підручників та навчальних посібників*;

- **упроваджено** результати НДР у практику шкільного навчання;

- здійснене експериментальне дослідження **підтвердило** свою актуальність і перспективність, **довело** вмотивованість застосування запропонованої методики, що має цілісний характер, спирається на науково виважені й апробовані дидактичні й лінгводидактичні принципи, передбачає знання і розуміння учнями цілей навчання і критеріїв оцінювання, активну участь учнів у процесі самостійного пізнання; забезпечує зворотній зв'язок, який дозволить учням самим контролювати свої успіхи і визначати подальші навчальні задачі і засоби їх вирішення. Все це дозволить перетворити процес оцінювання навчальних досягнень учнів з мов національних меншин та зарубіжної літератури в дієвий інструмент індивідуалізації й поліпшення процесу навчання, що являється основою особистісно орієнтованого і компетентісного підходів.

обґрунтовані теоретично й перевірені експериментально результати наукового дослідження **представлено** в рукописах *посібника* «Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур етнічних

меншин»;

підручників: «Русский язык», 5 клас для шкіл з російською мовою навчання (10,0), «Світова література», 5 кл. для шкіл з українською мовою навчання (10,0), «Мова іврит», 3 клас для шкіл з українською мовою навчання (10,0), «Мова іврит», 4 клас для шкіл з українською мовою навчання (10,0);

навчальних посібників : «Тетрадь для контрольных работ по русскому языку. 5 класс» для шкіл з російською мовою навчання (2,0), «Зошит для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 3 класів з мови іврит» для шкіл з українською мовою навчання (0,5), «Зошит для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 4 класів з мови іврит» для шкіл з українською мовою навчання (0,5); у наукових і науково-методичних статтях.

Новизна здобутих результатів дослідження полягає у науковому обґрунтуванні теоретичних положень, важливих для забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з мов і літератур національних меншин на основі співвіднесення очікуваних результатів навчання з ієрархією цілей компетентнісної парадигми; практичній реалізації у підручниках з мови іврит (3,4 кл.), російської мови (5кл.), зарубіжної літератури (5кл.) та навчальних посібниках для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 3, 4 кл. з мови іврит та учнів 5 класів з російської мови.

Ступінь упровадження: упровадження очікуваних результатів НДР здійснювалось під час презентації експериментальних матеріалів на міжнародних і всеукраїнських конференціях, семінарах, круглих столах, у статтях фахових видань, на сайті Інституту педагогіки; результати експериментальних досліджень упроваджуються в практиці роботи вчителів-словесників в навчальних закладах України. Підручники «Русский язык», 5 клас, «Мова іврит», 3 клас для шкіл з українською мовою навчання, «Мова іврит», 4 клас для шкіл з українською мовою навчання та навчальні посібники :«Тетрадь для контрольных работ по русскому языку. 5 класс» для шкіл з російською мовою навчання (2,0), «Зошит для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 3 класів з мови іврит» для шкіл з українською мовою навчання (0,5), «Зошит для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 4 класів з мови іврит» для шкіл з українською мовою навчання (0,5); мають гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (2017р.) експериментальні матеріали впроваджуються в експериментальних навчальних закладах; підручник «Зарубіжна література» 5 клас та колективний навчальний посібник «Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур етнічних меншин» схвалено науково-методичною радою; щорічні методичні рекомендації надруковано окремим виданням. Отримано запити на всю підзвітну продукцію. Методичні рекомендації, науково-методичні статті, що містять результати усіх етапів дослідження, оприлюднено шляхом друкування у фахових журналах, на сайтах НАПН України, закладів і установ, з якими укладено угоду, збірниках матеріалів, а також виступах на конференціях, круглих столах, семінарах, методичних об'єднаннях.

Практичне значення роботи. Результати дослідження мають практично орієнтовану форму. Їх використано під час написання нових програм, підручників і посібників з російської мови, мови іврит, ромської, новогрецької та зарубіжної літератури. Результати науково-дослідної роботи адресовані вчителям початкової і основної школи, методистам; можуть використовуватися у системі післядипломної педагогічної освіти вчителів.

Про ефективність виконаної роботи свідчать результати педагогічного експерименту, проведеного в процесі науково-дослідної роботи за індивідуальними підтемами у контексті виконання колективної теми; довідки про впровадження результатів дослідження, видані обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти, вищими педагогічними навчальними закладами, відділами освіти районних державних адміністрацій.

Галузь використання – педагогіка, теорія та методика навчання мов та літератур етнічних меншин; загальноосвітня школа, система вищої педагогічної та післядипломної освіти.

Об'єкти впровадження – загальноосвітні навчальні заклади, заклади післядипломної педагогічної освіти, педагогічні та філологічні факультети вищих навчальних закладів.

Основні конструктивні і техніко-економічні показники: відповідність результатів науково-дослідної роботи сучасним досягненням

педагогічної, психологічної і методичної наук, нормативно-правовим документам із питань науки та освіти.

Валідність НДР забезпечувалася презентативністю результатів проведених експериментів.

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень	8
Передмова	8
Основна частина	11-23
Результати експериментальної роботи (за підтемами)	
Розділ I. Тема «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів з мов національних меншин на засадах компетентнісного підходу»	
Підтема 1. «Науково-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови у 5-6 класах загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання на засадах компетентнісного підходу».....	24-32
Підтема 2. Науково-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови на засадах компетентнісного підходу у 5 класі загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання.	32-40
Підтема 3. «Науково-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з новогрецької мови у 5 класі шкіл з українською мовою навчання на засадах компетентнісного підходу».....	40-45
Розділ II. Тема «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи з мов національних меншин на засадах компетентнісного підходу»	
Підтема 1. «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з мови іврит на засадах компетентнісного підходу».....	45-49
Підтема 2. «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з ромської мови на засадах компетентнісного підходу».....	49-57
Розділ III. Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів основної школи з російської і зарубіжної літератури на засадах компетентнісного підходу.....	57-61
Висновки	61-64
Список публікацій	64-73

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

НАПН – Національна академія педагогічних наук

МОН – Міністерство освіти і науки

НДТ – науково-дослідна тема

НДР – науково-дослідна робота

РС – розвивальне середовище

КОЗ – компетентісно орієнтовані завдання

ПЕРЕДМОВА

У звіті представлено результати НДР відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури з *колективної теми* «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з мов та літератур етнічних меншин на засадах компетентісного підходу». Її розроблення здійснювалось у процесі виконання співробітниками *індивідуальних підтем*: «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів з мов національних меншин на засадах компетентісного підходу», «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи з мов національних меншин на засадах компетентісного підходу», «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів основної школи з російської і зарубіжної літератури на засадах компетентісного підходу».

Підтеми є складовими колективної теми й охоплюють її різні аспекти.

Тема виконувалась протягом 2015-2017 рр. *поетапно*, включаючи **пошуково-моделювальний, експериментальний та узагальнювально-впроваджувальний** етапи.

У цей період у відділі додатково виконувались *завдання, спрямовані* на виконання Програми спільної діяльності МОН і НАПН України. Зокрема таких:

1) у 2015-ому році

На виконання пункту 6. «Розроблення програмного та навчально-методичного забезпечення початкової, основної та старшої школи відповідно до нової редакції Держаного стандарту базової та повної загальної середньої освіти працювали

- у складі робочої групи Міністерства освіти й науки України із розроблення розвантаженого варіанту навчальної програми російської мови для шкіл з російською мовою навчання (1-4 кл.)- Курач Л.І.;
- у складі робочої групи МОН України над унесенням змін до програми російської мови для шкіл з українською мовою навчання (1-4 кл.) й *створенням* розвантаженого проекту Програми – Курач Л.І.;
- у складі робочої групи МОН України над унесенням змін до програм і *створенням* розвантаженого проекту Програми російської мови для 5-9

класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання – Курач Л.І. Фідкевич О.Л.;

- у складі робочої групи МОН України над унесенням змін до програм і *створенням* розвантаженого проекту Програми зарубіжної літератури для загальноосвітніх навчальних закладів України – Снегірьова В.В.
- у складі журі Першої Всеукраїнської учнівської олімпіади з *івриту* – Бакуліна Н. В., голова журі міського етапу.
- у складі журі Першої Всеукраїнської учнівської олімпіади з *новогрецької мови* – Колесник К. В., голова журі міського етапу.

2) у 2016-ому році

у складі робочої групи МОН України над унесенням змін до програм і *створенням* розвантаженого проекту Програми російської мови для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання – Курач Л.І. Фідкевич О.Л.;

у складі робочої групи МОН України над унесенням змін до програм і *створенням* розвантаженого проекту Програми зарубіжної літератури для загальноосвітніх навчальних закладів України – Снегірьова В.В.

науково-методична експертиза рукописів підручників з російської мови та зарубіжної літератури і інтегрованого курсу літератури (російська і зарубіжна) для 7 класу та 8 кл.

підготовка методичних рекомендацій щодо експертизи підручників з російської мови та зарубіжної літератури для 8 класу.

у складі журі другої Всеукраїнських учнівських олімпіад з *івриту* – Бакуліна Н. В., голова журі міського етапу.

у складі журі другої Всеукраїнських учнівських олімпіад з *новогрецької мови* – Колесник К. В., голова журі міського етапу.

3) у 2017-ому році

-у складі робочої групи МОН України над унесенням змін до програм і *створенням* розвантаженого проекту Програми російської мови для 1-2 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання – Курач Л.І. (керівник робочої групи).; проекту Програми російської мови для 1-2 класів загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання - Курач Л.І. (керівник робочої групи);

- у складі робочої групи МОН України над унесенням змін до програм і *створенням* розвантаженого проекту Програми російської мови для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (інтегрований курс) – Курач Л.І. (керівник робочої групи), Фідкевич О.Л.;

- у складі робочої групи МОН України над унесенням змін до програм і *створенням* розвантаженого проекту Програми зарубіжної літератури для загальноосвітніх навчальних закладів України (інтегрований курс) – Снегірьова В.В.;

- науково-методична експертиза рукописів підручників з російської мови та зарубіжної літератури і інтегрованого курсу літератури (російська і зарубіжна) для 9 кл.;
- підготовка методичних рекомендацій щодо експертизи підручників з російської мови та зарубіжної літератури для 9 класу;
- у складі журі *третьої та четвертої* Всеукраїнських учнівських олімпіад з *івриту* – Бакуліна Н. В., голова журі міського етапу;
- у складі журі *третьої та четвертої* Всеукраїнських учнівських олімпіад з *новогрецької мови* – Колесник К. В., голова журі міського етапу.

Тематика НДР відділу є актуальною, оскільки зумовлюється впровадженням у систему шкільної освіти нових Державних стандартів початкової загальної середньої освіти та стандартів повної загальної середньої освіти, а також нових навчальних програм, зокрема програм з мов і літератур етнічних меншин, які розроблені на основі компетентнісного підходу. Саме тому розроблення науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів є необхідним елементом навчально-виховного процесу, зокрема у навчанні мов і літератур етнічних меншин у школах України.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства забезпечення культурних і освітніх потреб представників різних національних спільнот, що живуть в Україні, є актуальним соціальним завданням.

Навчання мов і літератур етнічних меншин, з одного боку, є важливим чинником розвитку здатності особистості до національно-культурної самоідентифікації в умовах поліетнічної ситуації в Україні, з іншої – толерантності, як запоруки ефективного міжнаціонального спілкування, що у цілому впливає на ефективність процесу демократизації суспільства.

Інтегративні соціальні процеси, активний розвиток міжкультурної комунікації, підвищення ролі особистісного фактора у процесі навчання впливають на визначення завдань мовної та літературної освіти, стратегічною метою якої є розвиток комунікативної компетентності, яка включає мовну, мовленнєву, соціокультурну та діяльнісну компетентності. Цей процес передбачає оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності, основами культури усного і писемного мовлення, базовими вміннями та навичками використання мови у різних сферах і ситуаціях спілкування.

У зв'язку з цим існує необхідність обґрунтування та висвітлення найважливіших проблем контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з мов і літератур етнічних меншин у загальноосвітніх школах України на засадах компетентнісного підходу; розробки науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках мов і літератур етнічних меншин у загальноосвітніх навчальних закладах України.

Основна ідея дослідження дослідження полягає в підвищенні рівня якості мовної освіти та результатів навчання мов та літератур етнічних меншин на засадах компетентнісного підходу.

Оскільки компетентнісний підхід до навчання, в рамках якого учні активно конструюють власний процес засвоєння знань, планують і опановують способи діяльності (у тому числі універсальні, ключові компетентності), потребує нової методології оцінювання. Зміст, форма репрезентації, способи організації контрольних робіт передбачають високий ступінь самостійності учнів, що у подальшому сприятиме формуванню ініціативних та конкурентоспроможних членів суспільства, здатних мислити нестандартно і досягати успіху у всіх сферах життєдіяльності.

Науково-дослідну роботу над колективною темою співробітники відділу здійснювали в три етапи.

Відповідно, *першим (пошуково-моделювальним) етапом дослідження* (2015р.), опрацьовано наукову літературу з проблеми, укладено програми дослідження, визначено теоретичні засади забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних

закладів з мов і літератур етнічних меншин на засадах компетентісного підходу до навчання;

Здійснено аналіз стану досліджуваної проблеми у шкільній практиці; нормативних документів, навчально-методичних комплексів з мов і літератур етнічних меншин, завдань моніторингу та тестування з огляду на проблему дослідження; *розроблено* програму констатувального етапу експерименту; *проведено* констатувальний зріз, *здійснено* аналіз та узагальнення результатів констатувального етапу експерименту

Другим (експериментальним) етапом (2016р.) стала експериментальна перевірка запропонованих теоретичних положень; *розроблено та уточнено* зміст, методи і форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з мов і літератур етнічних меншин на засадах компетентісного підходу; *розроблено* концепції планових підручників та посібників; *організовано та проведено* формувальний етап педагогічного експерименту; *експериментально перевірено* теоретичні положення; застосовано результати теоретичного дослідження проблеми у ході формувального експерименту до написання запланованих рукописів.

На **третьому (узагальнювально-впроваджувальному) етапі** (2017р.) здійснювалось *корегування* отриманих результатів експерименту; узагальнення здобутих теоретичних і практичних результатів наукового дослідження та застосування їх у ході впровадження у практику школи, підготовка до видання рукописів підручників та посібників; прогнозування: виявлення соціального ефекту.

Актуальність обраної проблеми полягає у теоретичному обґрунтуванні та реалізації ідей, покладених у розроблення навчальних матеріалів для учнів та методичних рекомендацій для вчителів, у практику навчання з огляду на реформування змісту сучасної загальної середньої освіти та запровадження нових підходів до навчання, зокрема у царині мовної освіти, у тому числі навчання мов та літератур національних меншин.

Контроль й оцінювання навчальних досягнень учнів нині є однією з центральних науково-методичних проблем і набуває особливого місця саме у сучасній парадигмі освіти, метою якої є досягнення значних освітніх результатів з урахуванням індивідуальних здібностей, інтересів і потреб учнів на засадах особистісно орієнтованого та компетентісного підходів до навчання, що безпосередньо стосується навчання мов та літератур національних меншин у навчальних закладах України..

Важливо зазначити, що незважаючи на започаткування компетентісного підходу та його затвердження у Державних стандартах початкової загальної освіти, проблема контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів не була реалізована належним чином.

За останнє десятиліття відбулись значні зміни у розуміння поняття якості освіти та з'явилися визначення нових понять або нові визначення сталих термінів, а саме: об'єкти контролю, навчальні результати, навчальні досягнення, предметні компетентності і компетенції, критеріальна основа

визначення рівнів, динаміка сформованості певних навчальних досягнень, державні вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів, тестова перевірка, портфоліо учнівських досягнень, державна підсумкова атестація тощо. Водночас, сьогодні система контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів на всіх рівнях освіти залишається не розробленою як з традиційних предметів, так і з мов національних меншин.

Актуальність дослідження підтверджується й аналізом підручників, і відгуками педагогічної громадськості. Рзвідки з проблеми дослідження дозволяють зазначити, що система контролю й оцінювання потребує нових сучасних підходів, створення електронної бази розроблених для перевірки завдань з предметів освітньої галузі, зокрема мов національних меншин, включення у зміст підручників і навчальних посібників компетентнісно-орієнтованих завдань для здійснення систематичного контролю й оцінювання учнів. З огляду на компетентнісний підхід до навчання процес контролю й оцінювання може вважатися ефективним за умови його спрямування на вироблення в учнів навичок внутрішнього особистісного контролю за допомогою самоконтролю та самооцінювання, взаємоконтролю та взаємооцінювання, оскільки саме за цих умов школярі зможуть усвідомлювати себе суб'єктом учіння та відповідати за результати та якість свого навчання.

Отже, актуальність дослідження зумовлена, *по-перше*, оновленням змісту, методів і форм навчання на сучасному етапі реформування та модернізації системи освіти, що вимагатиме переосмислення вимог до контрольної-оцінної діяльності вчителя та учня; *по-друге*, недостатньою розробленістю проблеми як в теоретичному, так і практичному аспектах, і наявному дефіциті навчально-методичного забезпечення для перевірки рівня сформованості предметних компетентностей з мов та літератур етнічних меншин; *по-третє*, важливістю та необхідністю розроблення системи комунікативно-орієнтованих завдань для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур етнічних меншин на засадах компетентнісно й особистісно орієнтованої парадигми сучасної освіти та розвитку методичної науки.

Таким чином, досліджувана проблема є актуальною, оскільки зумовлена соціальною значущістю її, недостатньою розробленістю в теоретичному та практичному аспектах.

Об'єкт дослідження: навчально-виховний процес навчання мов та літератур етнічних меншин у загальноосвітніх навчальних закладах України.

Предмет дослідження: науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів України з мов і літератур етнічних меншин на засадах компетентнісного підходу.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та удосконалити науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітньої школи з мов і літератур етнічних меншин на засадах компетентнісного підходу.

Для досягнення мети поставлено такі *завдання*:

вивчити досвід розробки зазначеної проблеми у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії та практиці;

- проаналізувати навчально-методичні джерела та нормативні документи з навчання мов і літератур національних меншин для загальноосвітніх навчальних закладів з огляду на проблему дослідження;

- теоретично обґрунтувати зміст, методи і форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з мов і літератур національних меншин на засадах компетентнісного підходу;

- розробити експериментальні матеріали науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з мов і літератур етнічних меншин на основі компетентнісного підходу;

- експериментально перевірити зміст, методи та форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з мов і літератур етнічних меншин на засадах компетентнісного підходу;

- узагальнити та впровадити результати дослідження.

Реалізацію поставлених завдань здійснювали за допомогою таких **методів**:

аналіз лінгвістичної, психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження, узагальнення, аналіз шкільних програм і підручників з російської мови та літератури для початкової і основної школи з метою з'ясування вихідних даних дослідження; спостереження за навчальним процесом, бесіди з учителями і учнями, анкетування, аналіз уроків, письмових робіт та усних відповідей учнів, кількісний та якісний аналіз здобутих результатів з метою перевірки вірогідності результатів дослідження, педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи).

Загальна гіпотеза дослідження:

Гіпотеза дослідження передбачає, що науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови буде ефективним за умов:

- урахування засад сучасних підходів до навчального процесу (компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного);

- раціонального поєднання методів, прийомів, засобів та організаційних форм, що забезпечать удосконалення науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур етнічних меншин на засадах компетентнісного підходу;

- відбору компетентісно орієнтованих завдань з російської мови, завдань для парно-групової роботи, текстів для аудіювання з урахуванням особистісно-ціннісних запитів та психолого-вікових особливостей учнів, творчих завдань та завдань для проектної роботи.

- розробки ефективних методів упровадження цих завдань у шкільну практику;
- урахування сучасних підходів до навчання оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови на засадах компетентнісного підходу (формувальне оцінювання).

Експериментальна база дослідження:

середня загальноосвітня школа I-III ступенів № 192 Деснянського району м. Києва; середня загальноосвітня школа № 294 I-III ступеня Деснянського району м. Києва; спеціалізована середня загальноосвітня школа № 247 м. Києва; гімназія № 39 (м. Київ); гімназія № 153 ім. О.С. Пушкіна I-III ступенів Шевченківського району м. Києва; Чернівецька спеціалізована школа I-III ступенів № 41 з вивченням єврейського етнокультурного компонента; школа-садок «Щастя», м. Київ; НВК «Міцва-613», м. Біла Церква, спеціалізована школа № 94 «Еллада» м. Києва. ЗОШ № 82, 192, 247, 294, гімназії №39, №153 м. Києва, школі «Сімха» м. Києва, ЗОШ №41 м. Чернівці.

Стан упровадження продукції

Продукція, видана за результатами попередньої НДР:

За результатами попередньої НДР підготовлено таку наукову продукцію:

- підручник «Мова іврит», 2 кл. (Бакуліна Н.В.)(8,0);
навчавчальні посібники:
- «Зміст і методи роботи з культурологічними текстами у курсі російської мови для 5-6 класів шкіл з українською мовою навчання» (Курач Л.І.,)(6,0),
- «Зміст і методи роботи з культурно-ціннісними поняттями (концептами) у курсі російської мови для 4 класів шкіл з українською мовою навчання» (Фідкевич О.Л) (6,0),
- «Культурологічний підхід до вивчення біографії письменників у 5-9 класах шкіл з російською мовою навчання» (Снегірьова В.В) (6,0),
- «Навчання ромської мови в початковій школі»(Кондур З.А.) (3,0), які рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки; апробовано теоретичні положення методики реалізації лінгвокультурологічного підходу до навчання мов та літератур етнічних меншин у початковій і основній школі, викладені в матеріалах зазначених підручників та посібників.

Підручник «Мова іврит» 2кл. має гриф МОН України і рекомендований для використання у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів, про що свідчать відповідні довідки.

Посібники розміщено на сайті Інституту педагогіки НАПН України.

Зазначена наукова продукція продовжує впроваджуватись у: Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Глухівський

національний педагогічний університет ім. О. Довженка, Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів, Комунальній заклад «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради, середню загальноосвітню школу I-III ступенів № 192 Деснянського району м. Києва; середню загальноосвітню школу № 294 I-III ступеня Деснянського району м. Києва; спеціалізовану середню загальноосвітню школу № 247 м. Києва; гімназію № 39 (м. Київ); гімназія № 153 ім. О.С. Пушкіна I-III ступенів Шевченківського району м. Києва; Чернівецьку спеціалізовану школу I-III ступенів № 41 з вивченням єврейського етнокультурного компонента; школу-садок «Щастя», м. Київ; НВК «Міцва-613», м. Біла Церква, спеціалізовану школу № 94 «Еллада» м. Києва, школу «Сімха» м. Києва, ЗОШ №41 м. Чернівці.

Соціальний ефект впровадження зазначеної наукової продукції буде відслідковуватися і надалі.

Його результати необхідно враховувати для вдосконалення методики навчання мов та літератур етнічних меншин на компетентнісній основі у початковій та основній школі.

За завершеною темою готується до друку підручник з мови іврит для 2 класу:

Бакуліна Н. В. Буквар. Іврит : підруч. для загальноосвіт. навч. закл. із навчанням укр. мовою. 2 клас / Н. В. Бакуліна. – Київ: Видавництво «Сам», 2017. – 144 с. : іл.

Підручнику надано гриф МОН України («Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України», лист № 1/11-12265 від 25.07.2012 р.)

У звітній період було здійснено збір, опрацювання й узагальнювання інформації про стан упровадження підручника «Мова іврит», 1 клас та апробації матеріалів підручника «Мова іврит», 2 клас..

Об'єкти впровадження підручників:

- Гімназія-інтернат № 299 з вивченням єврейської мови м. Києва Оболонської районної в місті Києві Державної адміністрації;
- Запорізька єврейська гімназія «ОРТ-АЛЄФ» Запорізької міської ради Запорізької області;
- Комунальний заклад освіти «Навчально-виховний комплекс «Щастя» з поглибленим вивченням іноземних мов (дошкільний навчальний заклад – спеціалізована школа I ступеня) Дніпровської районної в місті Києві Державної адміністрації ;
- Комунальний заклад освіти «Навчально-виховний комплекс № 144 «Спеціалізована школа з поглибленим вивченням іврити, історії єврейського народу, єврейських традицій – дошкільний навчальний заклад (дитячий садок) Дніпровської міської ради;

- Чернівецька спеціалізована школа «Освітні ресурси та технологічний тренінг» I–III ступеня № 41 з вивченням єврейського етнокультурного компонента Чернівецької міської ради Чернівецької області.

Також підручник надіслано МОН України для впровадження у такі області України: Вінницька, Дніпропетровська, Житомирська, Запорізька, Київська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Харківська, Херсонська, Чернівецька, м. Київ.

За завершеною темою підготовлено до друку **підручник «Російська мова» для 5 класу та навчальний посібник:**

Підручнику надано гриф МОН України («Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України»).

Навчальному посібнику надано гриф МОН України.

У звітній період здійснюється збір, опрацювання й узагальнення інформації про апробацію матеріалів підручника та навчального посібника.

Об'єкти впровадження підручника та навчального посібника:

середня загальноосвітня школа I–III ступенів № 192 Деснянського району м. Києва; середня загальноосвітня школа № 294 I–III ступеня Деснянського району м. Києва; спеціалізована середня загальноосвітня школа № 247 з поглибленим вивченням російської мови м. Києва; гімназія № 39 (м. Київ); гімназія № 153 ім. О.С. Пушкіна I–III ступенів Шевченківського району м. Києва;

Результати моніторингу

Підручник (рукопис):

«Світова література», 5 клас (Снегірьова В.В.).

Упродовж 2016-2017 н. р. підручник проходив апробацію в експериментальних навчальних закладах. У ній взяли участь 5 учителів та 157 учні 5 експериментальних шкіл.

Аналіз результатів апробації *засвідчив* ефективність матеріалу підручника, закладеної системи завдань до художнього і навчального тексту. *Виявлено* динаміку зростання рівня володіння учнями 5 класів навичками аналізу художнього тексту, комунікативними, мовленнєвими і стилістичними вміннями й навичками. Кількісний і якісний аналіз підсумкових робіт *засвідчив* поступове зростання предметних компетенцій п'ятикласників у ході експерименту: рівень інтерпретації художнього тексту – коментування ключових епізодів із висловленням власного ставлення до прочитаного – виріс на 18,7% в порівнянні з контрольними класами; рівень застосування здобутих знань під час вивчення нового художнього твору зріс на 16,9%;

Підтверджено правильність обраних методичних підходів, комплексу педагогічних умов формування в учнів 5 класів системи цінностей і предметних компетенцій (читацької, літературознавчої, комунікативної); ефективність системи завдань до художнього і навчального тексту, результативність форм роботи: індивідуальної (складання усних і письмових висловлювань, виконання письмових робіт, відповідей на запитання і формулювання власних запитань), у парах, групах, командах (формулювання проблеми, розв'язання її, прийняття узгодженого рішення, обговорення

результатів виконаної роботи). *Виділено* види творчих завдань, які сприяють активізації розумової діяльності учнів через залучення їх до колективного і самостійного аналізу ключових епізодів твору, виконання творчих робіт, здійснення контролю й корекції засвоєного навчального матеріалу тощо.

Учителі-словесники схвально відгукуються на підручник, констатують, що представлена в ньому методична система сприяє інтересу учнів до читання художньої літератури, розвитку їхньої рефлексії, комунікативних навичок і творчих здібностей.

Підручник (рукопис):

«Російська мова. Для шкіл з російською мовою навчання», 5 клас (Курач Л.І., Фідкевич О.Л.).

Протягом 2016-2017 н. р. наукові співробітники відділу (Курач Л.І., Фідкевич О.Л.) здійснили апробацію підручника «Російська мова. Для шкіл з російською мовою навчання», 5 клас, у якій взяли участь 5 вчителів учителів та 179 учнів експериментальних закладів.

Аналіз результатів апробації *засвідчив* доцільність навчального матеріалу, його відповідність компетентісно орієнтованому підходу у процесі навчання російської мови у контексті основних положень Нової української школи. *Простежено* динаміку зростання рівня навчальних досягнень учнів, самостійності у виконанні навчальних завдань, зростання мотивації до навчальної діяльності в цілому. Кількісний і якісний аналіз підсумкових робіт *свідчить* про те, що рівень сформованості комунікативної компетентності в учнів експериментальних класів підвищився: *високий рівень* – на 9 %; *достатній* – на 13%; також на 9% зменшилася кількість учнів із *низьким рівнем*.

З'ясовано, що під час виконання компетентісно орієтованих завдань підручника у учнів формувались не тільки предметні, а й ключові компетентності, що зробило процес навчання мови практично спрямованим та сприяло більш продуктивному формуванню комунікативної компетентності у всіх видах мовленнєвої діяльності. Зросла якість усних та письмових висловлювань учнів у різноманітних комунікативних ситуаціях, близьких до життєвого досвіду учнів.

Доведено: ефективність концептуальних засад підручника, підходів до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів 5 класів; системи компетентісно орієтованих завдань, самостійних завдань для парно-групової роботи, формувальних тестів, представлених в підручнику, які сприяють активізації розумової діяльності учнів через залучення їх до самостійного аналізу й розв'язання проблем, здійснення контролю й корекції засвоєного навчального матеріалу; написання самостійних творчих робіт тощо; продуктивність ситуативного проектного, проблемного, ігрового методів навчання; *результативність* завдань для самостійної *індивідуальної роботи* (складання усних і письмових висловлень, виконання письмових робіт, відповіді на запитання і формулювання власних запитань), завдань для парно-групової роботи у яких ураховувались всі її етапи (формулювання проблеми, розв'язання її, прийняття спільного рішення,

обговорення результатів виконаної роботи, оцінка участі кожного учасника проекту).

Учителі експериментальних шкіл схвально оцінили підручник та констатували, що представлена в ньому система компетентісно орієнтованих вправ та завдань, форми організації контролю навчальних досягнень учнів сприяють навчальній мотивації учнів, розвивають самостійність, критичне мислення та творчі здібності.

Здобуті результати дають підстави стверджувати, що підручник для 5 класу, розроблений на засадах компетентісного підходу є інноваційним, а його упровадження у шкільну практику сприятиме підвищенню результатів учнів у процесі навчання мови, ефективному формуванню їхньої комунікативної компетентності.

Посібники (рукописи):

1. «Зошит для контрольних робіт. Для шкіл з російською мовою навчання» 5 клас. (Курач Л.І., Фідкевич О.Л),

Упродовж експериментального періоду здійснювалося спостереження за ходом апробації представленого зошита для контрольних робіт; проведено бесіди з учнями й учителями, анкетування вчителів, контрольні роботи з російської мови за матеріалами зошита.

За висновками вчителів-експериментаторів, методистів обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти вдало структурований і відповідно до завдань контролю навчальних досягнень учнів у всіх видах мовленнєвої діяльності, сучасний за змістом текстів, орієнтований на організацію самостійної роботи учнів і самооцінювання.

Анкети учнів свідчать, що їм було цікаво працювати за матеріалами цього посібника.

Зошит сприяє оптимізації навчально-виховного процесу в середній ланці освіти, продуктивному формуванню як предметних, так і ключових компетентностей, сприяє створенню умов для реалізації завдань модернізації шкільної мовної освіти, переорієнтації навчання мови з урахуванням практичного спрямування та особистісно орієнтованого підходу.

Матеріали зошита сприяють більш свідомому ставленню учнів до підвищення рівня своїх навчальних досягнень, формуванню навичок самоконтролю.

У процесі апробації рукопису цього посібника зроблено висновок щодо ефективності системи завдань та методів контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі навчання російської мови учнів 5 класів, яка реалізована у зошиті.

Гіпотеза

Успішне формування комунікативної компетентності учнів початкових класів з мови іврит можливе за умови провадження компетентісної моделі навчання, що базується на особистісно орієнтованому та діяльнісному підходах, на відміну від знаннєвої моделі, й може посилити результативність

навчання, кардинально змінює мету, зміст, систему оцінювання, тип педагогічної взаємодії та впливає на розвиток сучасної особистості.

Сутність компетентнісно орієнтованого підходу навчання мов, зокрема мови іврит, переважно визначається *підходом до визначення змісту та методів оцінювання результатів навчання*. Принципово важливо при цьому спиратися на *цілі навчання, врахування досягнень учнів у всіх видах мовленнєвої діяльності*. Відповідно до цього, основними вважатимуться ті результати навчання, які свідчатимуть про певний рівень сформованості комунікативної компетенції, причому, головні її складники входитимуть до числа ключових компетентностей. Це вкрай необхідно враховувати під час створення нової системи вимірювання й оцінювання результатів навчання, зокрема конструювання підручників і посібників.

Результати моніторингу

Підручники (рукописи):

«Мова іврит», 3 клас і «Мова іврит», 4 клас (Бакуліна Н. В.)

Протягом 2015-2017 н. р. старший науковий співробітник відділу (Бакуліна Н. В.) в експериментальних навчальних закладах здійснювала апробацію підручників «Мова іврит. 3 клас» і «Мова іврит. 4 клас» для шкіл з українською мовою навчання. У ній взяли участь 7 учителів та 134 учні 8 експериментальних закладів.

Анкетування вчителів, батьків та *аналіз* діючих підручників з мови іврит для 3-4 класів виявив не розробленість проблеми оцінювання: переважна кількість респондентів зазначила відсутність у підручниках завдань для контролю, корекції та оцінювання навчальних досягнень учнів, лише в окремих випадках зустрічаються тексти та завдання для проведення диктантів. Бесіди з учнями підтвердили їхню неспроможність самостійно виконувати завдання підручника, а контрольні зрізи – низький рівень сформованості предметних компетентностей.

Аналіз результатів апробації *засвідчив* ефективність, цінність і доцільність матеріалу підручників, закладеної системи вправ і завдань, зокрема завдань для оцінювання навчальних досягнень учнів.

Так, результати апробації розроблених завдань для оцінювання в експериментальному навчанні мови іврит у 3-4 класах засвідчили: в експериментальних групах загальний рівень успішності підвищився на 22%, мотивація до вивчення предмету зросла на 34%, середній показник сформованості вмінь аудіювання мовою іврит підвищився на 28%, діалогічного мовлення – на 32%, монологічного мовлення – на 27%, читання – на 23%; знання та навички з мови – на 21%. Це підтвердило ефективність та дієвість запропонованих завдань і необхідність включення їх до структури підручників і посібників.

З'ясовано, що під час виконання завдань розроблених рукописів підручників з мови іврит для 3 та 4 класів в учнів значною мірою підвищився рівень розвитку мовленнєвої діяльності мовою іврит (аудіювання, говоріння,

читання, письмо), а також засвоєння знань з мови й формування мовних умінь в школярів.

Учителі-словесники високо оцінили рукописи підручників, констатували, що представлена в них система роботи позитивно вплинула на вироблення в учнів стійкого інтересу до навчання мови іврит, сприяла розвиткові рефлексії, самостійності й креативних здібностей.

Також учителі-практики відмітили особливість побудови змісту підручників з урахуванням паралельного навчання івриту й української мови: така презентація змісту навчання у підручнику сприятиме свідомому і міцному засвоєнню мови іврит як другої або іноземної мови. У змісті рукописів підручників наявні літературні тексти різних жанрів і стилів, а також навчальні тексти комунікативного спрямування. До того ж позитивною рисою підручника є включення текстів про традиції, звичаї та культуру єврейського народу, автентичні тексти різних сфер спілкування, цікаві та доступні учням 3-4 класів. За допомогою розроблених у підручниках завдань вчитель може організувати індивідуальну, парну, групову або фронтальну роботу.

Відповідно до орієнтовних вимог контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів у підручниках представлено окремі розділи, присвячені корекції та перевірці рівня сформованості знань і вмінь.

Апробація матеріалів рукописів підручників на уроках мови іврит у 3-4-х класах допомогла скорегувати їх зміст та обсяг і підтвердила необхідність їх включення у підручники, виявила їх доступність і достатність, зацікавленість учнів в опрацюванні та підвищення мотивації та результативності процесу навчання.

Здобуті результати дають підстави стверджувати, що підручники для 3-4 класів, розроблені на засадах особистісно орієнтованого й компетентнісного підходів є інноваційними навчальними книгами; упровадження їх у шкільну практику позитивно вплине на результативність навчання учнів 3-4 класів у процесі вивчення мови іврит у школах із українською мовою навчання.

Посібники (рукописи):

«Зошит для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 3 класів з мови іврит» для шкіл з українською мовою навчання» і «Зошит для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 4 класів з мови іврит» для шкіл з українською мовою навчання» (Бакуліна Н. В.)

Протягом 2015-2017 н. р. старший науковий співробітник відділу (Бакуліна Н. В.) в експериментальних навчальних закладах здійснювала апробацію навчальних посібників «Зошит для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 3 класів з мови іврит» для шкіл з українською мовою навчання» та «Зошит для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 4 класів з мови іврит» для шкіл з українською мовою навчання» (Бакуліна Н. В.). У ній взяли участь 7 учителів та 134 учні 8 експериментальних закладів.

За висновками вчителів-експериментаторів, науковців, експертів студентів, методистів обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, посібники добре сплановані, сучасні за змістом і методами оцінювання навчальних досягнень учнів.

Було зазначено позитивні характеристики розроблених посібників. Так відмічено, що для реалізації компетентнісного підходу до навчання мови іврит у рукописах посібників запропоновано такі засоби перевірки, що сприятимуть підвищенню мотивації та розвитку пізнавальної активності, зміцненню впевненості у собі, вихованню самостійності, інтеграції знань і можливості застосування набутих умінь на практиці.

Також для підвищення мотивації до контрольної-оцінювальної діяльності з предмета було *дібрано* художні тексти різних жанрів із лінгвокультурологічним наповненням і розроблені завдання, спрямовані на визначення рівня сформованості предметних компетентностей з усіх видів мовленнєвої діяльності учнів (аудіювання, говоріння, читання, письма), а також рівня засвоєння знань з мови й сформованості мовних умінь, необхідних і достатніх для корекції, удосконалення й розвитку мовленнєвих умінь і творчих здібностей учнів з мови іврит.

Зміст посібників *побудовано* з урахуванням особистісно-ціннісних потреб, пізнавальних інтересів і вікових психолого-педагогічних особливостей учнів 3-4 класів, чітко співвідноситься як із навчальними цілями предмету, так і з відповідними темами та завданнями рукописів підручників з мови іврит для відповідних класів.

Запропоновані у посібнику завдання (частково-пошукового та творчого характеру, з логічним навантаженням, *спрямовані* на оволодіння учнями прийомами розумової діяльності – аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, диференціації) є доступними для учнів і ґрунтуються на опанованому програмовому матеріалі, сприяють формуванню предметних і надпредметних компетенцій мовленнєвої, мовної, соціокультурної, умінь вчитися та оцінювати власні досягнення, а їх обсяг співвідноситься з орієнтовними вимогами до контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з мов національних меншин для неспоріднених мов.

До складу посібників *входять* перевірні завдання, розташовані від простого до складного, для контролю навчальних досягнень учнів 3-4 класів і перевірки кожного виду комунікативної діяльності – аудіювання, говоріння (усного діалогічного та монологічного мовлення (усний переказ з опорою на план)), читання вголос, письма як складової правописних умінь, техніки письма та культури оформлення письмових робіт, а також завдання для перевірки сформованості орфографічних і пунктуаційних вмінь (списування та диктант) і знань з мови та мовних умінь. Вони можуть бути використані для здійснення орієнтаційного (прогностичного), діагностичного, формувального, випереджувального типів оцінювання, але насамперед, для підсумкового визначення результатів навчання.

Даний матеріал можна також використовувати і для здійснення *самооцінювання* – формування вкрай важливих під час компетентнісного

навчання мови навичок самоконтролю та *самокорекції*, що сприятиме стимулюванню подальшого розвитку учнів. Для цього у рукописах посібників містяться *пам'ятки*, мета яких зорієнтувати учнів на основні критерії оцінювання того чи іншого виду мовленнєвої діяльності й уважне виконання перевірної роботи.

Здобуті результати експериментального навчання дають підстави стверджувати, що виконання запропонованих у посібниках завдань *допоможе* учням і вчителям об'єктивно оцінити рівень засвоєння того чи іншого навчального матеріалу, а також рівень відставання (розриву) між реально сформованими навичками і вміннями та визначеним абсолютним рівнем, зазначеним у навчальній програмі та вимогах до оцінювання, що сприятиме загальному підвищенню якості освіти учнів.

Навчальний посібник (рукопис)

«Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур етнічних меншин» (Бакуліна Н.В., Курач Л.І., Колесник К.В., Снегір'ова В.В., Фідкевич О.Л.)

Рукопис навчального посібника «Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур етнічних меншин», за висновками вчителів-експериментаторів, викладачів вищих навчальних закладів, методистів обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, вдало спланований, сучасний за змістом, оскільки містить важливі для вчителя відомості про сучасні підходи до контролю та оцінювання навчальних досягнень з мов та літератур національних меншин на засадах компетентісного підходу.

Учителі експериментальних шкіл схвально оцінили посібник та констатували, що представлена в ньому система компетентісно орієнтованих вправ та завдань, форми організації контролю навчальних досягнень учнів сприяють навчальній мотивації учнів, розвивають самостійність, критичне мислення та творчі здібності

Посібник сприяє оптимізації навчально-виховного процесу в середній ланці освіти, переорієнтації з процесу на результат освіти з урахуванням компетентісного, особистісно орієнтованого й діяльнісного підходів, створенню умов для реалізації завдань мовної освіти в умовах модернізації шкільної мовної освіти, збагаченню методики навчання мови новими ідеями й пропозиціями щодо реалізації їх; удосконаленню фахової підготовки майбутніх учителів й перепідготовки учителів-практиків

Даний посібник адресований педагогам, які зацікавлені в застосуванні технологій оцінювання, що стимулюють оціночну самостійність учнів, що забезпечують їх діяльність з планування та досягнення освітніх результатів певного рівня, а також фахівцям, які цікавляться новими технологіями в освіті, студентам педагогічних ВНЗ, батькам учнів. Посібник також містить приклади листків зворотного зв'язку та зразки компетентісно орієнтованих завдань для формуючого оцінювання.

Розділ І. Тема «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів з мов національних меншин на засадах компетентнісного підходу»

Підтема 1. «Науково-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови у 5-6 класах загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання на засадах компетентнісного підходу»

Виконавець: *Курач Л.І.*, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури.

Термін виконання: початок – 01.2015 р. – кінець – 12.2017 р.

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство вимагає виховання сучасно освічених громадян, які зможуть самостійно приймати відповідальні рішення у ситуації вибору, прогнозуючи їх можливі наслідки, будуть ініціативними та самостійними, здатними до співробітництва, вирізняться мобільністю, динамізмом, конструктивністю, здатними ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Саме ці пріоритети лежать в основі реформування сучасної школи, головне завдання якої є виховання цілеспрямованої особистості, прагнучої до максимальної реалізації своїх можливостей. Тому метою навчального процесу стає формування не просто умінь і навичок, а певних якостей особистості, які сприятимуть успішній адаптації молодого покоління в суспільстві і реалізації власних можливостей.

Такий підхід передбачає підвищення ролі особистісного фактора у процесі навчання, що впливає на визначення завдань мовної освіти, стратегічною метою якої є розвиток комунікативної компетентності, яка включає мовну, мовленнєву, соціокультурну та діяльнісну компетентності. Цей процес передбачає оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності, основами культури усного і писемного мовлення, базовими вміннями та навичками використання мови у різних сферах і ситуаціях спілкування.

Вихідною тезою дослідження є положення, що модернізація шкільної освіти пов'язана з ефективною реалізацією принципів компетентнісного та особистісно орієнтованого навчання. У свою чергу контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів також має здійснюватися на основі комплексного компетентнісного підходу.

У зв'язку з цим існує необхідність розробки науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 кл. з російської мови на засадах компетентнісного підходу.

Ця проблема широко висвітлена у науково-методичній літературі. З точки зору психології проблемі контролю та оцінювання у шкільній практиці приділено достатньо уваги (Д. Богоявленський, В. Давидов, А. Захарова, В. Львовський, А. Маркова, Н. Менчинська, Д. Ельконін, І. Якиманська та ін.). Вчені визначили основні стадії і етапи формування і розвитку навчальної діяльності учнів; місто и роль контролю і оцінки у навчальній діяльності,

перераховано й обґрунтовано психологічні вимоги до дій контролю й оцінювання на всіх етапах навчання.

Лінгвістичні аспекти дослідження актуалізувались з урахуванням основоположного принципу взаємозв'язку української та російської мов у навчанні (Арват Н., Андрієвська О., Зорька Н., Лапшина І., Львов М. та ін.

У науковому дослідженні методологічними засадами виступили основні положення компетентісно орієнтованого навчання, висвітлені у наукових працях із проблем сутності та шляхів формування предметних і ключових компетентностей (Байбара Т. М., Бібік Н. М., Болотов В. О., Савченко О. Я., Серіков В. В., Хуторський А. В. та ін.).

Однак, не зважаючи на багатогранність досліджень, накопичений теоретичний досвід, пов'язаний з вивченням проблеми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів на основі компетентісного підходу у сучасних школах, вибір теми дослідження «Науково-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови у 5-6 класах загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання на засадах компетентісного підходу» зумовлений її актуальністю та необхідністю її подальшої розробки.

У свою чергу аналіз стану науково-методичного забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови та його практичної реалізації також засвідчує необхідність його модернізації з урахуванням завдань компетентісного навчання мови.

Таким чином, актуальність обраної теми визначається:

- суспільною значущістю проблеми удосконалення науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови відповідно до вимог сучасного компетентісно орієнтованого навчання;
- недостатнім рівнем теоретичної розробки проблеми науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з мов та літератур етнічних меншин на засадах компетентісного підходу та її практичної реалізації, зокрема проблеми створення та запровадження у шкільну практику системи компетентісно орієнтованих завдань.

Концептуальна ідея дослідження полягає у тому, що удосконалення методики контролю та оцінювання досягнень учнів з російської мови сприятиме ефективності процесу її навчання, виникненню зацікавленості до вивчення російської мови; модернізації мовної освіти в Україні у цілому у відповідності до завдань компетентісного та особистісно орієнтованого навчання.

Гіпотеза дослідження передбачає, що науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови буде ефективним за умов:

- урахування засад сучасних підходів до навчального процесу (компетентісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного);

- раціонального поєднання методів, прийомів, засобів та організаційних форм, що забезпечать удосконалення науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови в основній школі на засадах компетентнісного підходу ;

- відбору компетентісно орієнтованих завдань з російської мови, завдань для парно-групової роботи, текстів для аудіювання з урахуванням особистісно-ціннісних запитів та психолого-вікових особливостей учнів, творчих завдань та завдань для проектної роботи;

- розробки ефективних методів упровадження цих завдань у шкільну практику;

- урахування сучасних підходів до навчання оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови на засадах компетентнісного підходу (формувальне оцінювання та його вплив на успішність учнів).

Об'єкт дослідження – процес навчання російської мови у загальноосвітніх навчальних закладах з російською мовою навчання.

Предмет дослідження – науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови на засадах компетентнісного підходу.

Мета дослідження – удосконалення науково-методичного забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови на основі компетентнісного підходу у 5-6 класах шкіл з російською мовою навчання та експериментальна перевірка його ефективності.

Основні завдання дослідження:

- на основі аналізу лінгвістичної, психолого-педагогічної й методичної літератури *визначити та обґрунтувати* теоретичні засади забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів з російської мови у загальноосвітніх навчальних закладах на засадах компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання;
- *дослідити* сучасний стан зазначеної проблеми у шкільній практиці;
- *проаналізувати* нормативні документи щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів, навчально-методичні комплекти для 5,6 класів шкіл з російською мовою навчання.
- *удосконалити і упровадити* у освітній процес зміст, методи і форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з російської мови на засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого й діяльнісного підходу;
- *експериментально перевірити* запропоновані теоретичні положення;
- *розробити* матеріали контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови у 5-6 кл. шкіл з російською мовою навчання з метою їх удосконалення у відповідності до вимог компетентнісного орієнтованого навчання та експериментально *перевірити* їх ефективність;

- *узагальнити* результати дослідження, *впровадити* їх у шкільну практику та застосувати у створенні рукописів підручника та зошита для контрольних робіт з російської мови для 5 класу загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання; розділу колективного посібника з теми дослідження; у статтях.

Очікувані результати дослідження стосуються теоретичних аспектів процесу удосконалення навчально-методичного забезпечення процесу контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови, добору ефективних методів та прийомів упровадження його удосконаленого змісту та реалізовані у статтях, підручнику, зошиті для контрольних робіт та розділі у колективному посібнику з означеної теми дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у науковому обґрунтуванні теоретичних положень, важливих для забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови у школах з російською мовою навчання на основі співвіднесення очікуваних результатів навчання з ієрархією цілей компетентісної парадигми; практичній реалізації у підручнику «Російська мова (5кл.)», та навчальних посібниках.

Експериментальна база дослідження. Матеріали науково дослідження апробовано в загальноосвітніх навчальних закладах, на базі яких проводилося експериментальне навчання: у середній загальноосвітній школі I-III ступенів № 192 Деснянського району м. Києва; середній загальноосвітній школі № 294 I-III ступеня Деснянського району м. Києва; спеціалізованій середній загальноосвітній школі № 247 м. Києва; гімназії № 39 (м. Київ); гімназії № 153 ім. О.С. Пушкіна I-III ступенів Шевченківського району м. Києва

Результати дослідження.

Науково-дослідна робота проводилася поетапно.

- **Перший** етап, *пошуково-моделювальний (2015 р.)* був присвячений уточненню, теоретичному обґрунтуванню теоретичних засад забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів з російської мови у загальноосвітніх навчальних закладах на засадах компетентісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання; було *розроблено* програму дослідження; *вивчено* й *проаналізовано* наукову літературу, *визначено* психолого-педагогічні чинники і дидактико-методичні умови використання формульовального оцінювання на уроках російської мови у 5-6 класах та компетентісно орієнтованих завдань; *укладено* категорійний апарат дослідження; *розроблено* програму констатувального етапу експерименту; *проведено* констатувальний зріз, проведено анкетування вчителів з метою виявлення труднощів, які виникають у процесі контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів з російської мови ;*здійснено* аналіз результатів констатувального етапу експерименту; *розроблено* концепцію планового підручника і зошита для контрольних робіт з російської мови. *обґрунтовано* структуру підручника з російської мови для 5 класу, з позицій компетентісного підходу

У результаті констатувального зрізу виявлено:

труднощі, які виникають у процесі контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів з російської мови; анкетування вчителів та аналіз діючих підручників з російської мови для 5-6 класів виявив недостатню розробленість проблеми оцінювання: переважна кількість респондентів зазначила недостатню кількість у підручниках завдань для контролю, корекції та оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови..

методи і прийоми, які використовують вчителі у процесі контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів з російської мови;

недосконалість системи контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови у 5-6 класах шкіл з російською мовою навчання (фіксуються лише отримані знання, набуті навички і вміння; діяльність учня, рівень його розвитку, характер особистісних досягнень оцінюється неповною мірою).

Актуалізація формуючого оцінювання у школах має свої труднощі, які пояснюються, перш за все, необхідністю зміни традиційних підходів до оцінювання, осмислення місця і ролі формуючої оцінки у процесі контролю навчальних досягнень учнів, розробки ефективних форм її реалізації, переформатування навчального процесу у напрямку форм навчання, які активізують самостійну діяльність учнів і принципи співробітництва в навчальному колективі.

На **другому** етапі дослідження (*моделювально-експериментальному - 2016 р.*)

було *уточнено* методикау контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з російської мови (5-бкл.), на засадах компетентісного підходу; *організовано і проведено* формувальний етап педагогічного експерименту; *проаналізовано його результати*; *застосовано* одержані результати формувального експерименту у конструюванні рукописів підручника: «Русский язык», 5 клас для шкіл з російською мовою навчання, та навчальних посібників: «Тетрадь для контрольных работ по русскому языку. 5 класс» для шкіл з російською мовою навчання, підготовку розділу планового посібника «Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур етнічних меншин»; проведено настановчу роботу перед упровадженням навчальної продукції в експериментальних школах; проведено спільні семінари з учителями експериментальних шкіл; презентовано концепцію підручника та зошита для контрольних робіт учителям експериментальних шкіл Києва, вчителям Київської, Чернігівської, Запорізької областей під час виїзdnих семінарів; розроблено супровідні матеріали для проведення й контролю формувального етапу експерименту.

У процесі здійснення **третього** етапу (*узагальнювально - впроваджувального, 2017р.*) наукового дослідження було *уточнено* та

скориговано зміст, методи та форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів загальноосвітніх навчальних закладів з російської мови на засадах компетентнісного підходу. Здійснене експериментальне дослідження *підтвердило* свою актуальність і перспективність, *довело* вмотивованість застосування пропонованої методики, що має цілісний характер, спирається на науково виважені й апробовані дидактичні й лінгводидактичні принципи, передбачає використання активних форм навчально-пізнавальної діяльності.

У процесі наукового дослідження- *упроваджено* методику роботи з компетентісно-орієнтованими завданнями у підручнику з російської мови для 5 класу та посібнику для контрольних робіт для 5-6кл. (для шкіл з російською мовою навчання); *підтверджено*, що формує оцінювання позитивно впливає на успішність учнів, *встановлено* поступовий розвиток та зростання ключових та предметних компетенцій п'ятикласників у ході експерименту; *виявлено* соціальний ефект запровадження підручника, який полягає у підвищенні мотивації до навчання, формуванні комунікативної компетентностей, розвитку самостійності у прийнятті рішень, критичного мислення.

Виявлено, що одним із сучасних підходів є формувальне оцінювання, яке орієнтовано на конкретного учня, покликано виявити прогалини у засвоєнні учнями навчального матеріалу з тим, щоб заповнити їх з максимальною ефективністю.

З метою виявлення ставлення до формувального оцінювання нами було проведено анкетування вчителів навчальних закладів м. Києва, у якому взяли участь 37 учителів. Їм пропонувалось визначити роль і місце формувального оцінювання у їх практиці та необхідні умови для ефективного використання. За результатами опитування 92% вчителів розуміють, що формувальне оцінювання необхідно використовувати, 11% використовують частково, а 78% не використовують формувальне оцінювання у своїй практиці.

Серед труднощів, які перешкоджають систематичному використанню формувального оцінювання вчителі назвали недостатнє володіння прийомами такого виду оцінювання (65%) та недостатню кількість часу на уроці (17%). Респонденти вважають, що використання формувального оцінювання є необхідною умовою реалізації особистісно-орієнтованого та компетентнісного підходів до навчання (84%).

Для підвищення рівня використання формувального оцінювання вчителі вважають за необхідне створення методичних рекомендацій з використання формувального оцінювання (97%) та популяризація такого виду оцінювання, включення до програми курсів підвищення кваліфікації (81%), створення банку форм, прийомів, технік формувального оцінювання.

Отримані дані анкетування дозволяють зробити висновок про те, що більшість вчителів розуміють необхідність використання формувального оцінювання на уроках і готові працювати у цьому напрямку. Це дозволило нам організувати формувальний етап педагогічного експерименту, який

проводився у загальноосвітніх школах(№195, 247) та гімназіях м. Києва (№39, 247).

Доведено, що формувальне оцінювання складається з компонентів, які дозволяють перетворити його у дієвий інструмент процесу індивідуалізації і покращення процесу навчання:

- активна участь учнів у процесі власного навчання;
- інформування учнів про цілі навчання та критерії оцінювання (цілевизначення здійснюється, на відміну від традиційної форми його реалізації, безперервно, а не тільки на початку навчального року, семестру, уроку);
- використання самооцінювання і взаємного оцінювання відповідно розробленим критеріям;
- забезпечення зворотного зв'язку, який дозволить учням самим контролювати свої успіхи і визначати подальші навчальні завдання і способи їх здійснення.

Тому експериментальна робота перш за все базувалася на основних принципах формувального оцінювання, а саме: оцінка роботи учня, а не його особистості; пропонування чіткого алгоритму виведення оцінки, за яким учень може сам визначити свій рівень досягнення й визначити свою оцінку; акцент уваги на навчальних успіхах, на персональному прогресі учнів, а не на оцінці; оцінювання лише того, чому навчають, тому критерії оцінювання співвідносять з конкретним вираженням навчальних цілей. Система оцінювання будується таким чином, щоб учні включалися у контрольну-оціночну діяльність, набуваючи навичку до самооцінювання.

Вчителі-експериментатори використовували на уроках російської мови у 5-6 класах різноманітні техніки формувального оцінювання, наприклад: аналітичні питання (Як ти можеш довести, що...? Що ти думаєш про...? Обґрунтуй свою думку. Як можна вирішити цю проблему? На чому ґрунтується цей висновок?); уточнюючі питання (Який момент уроку був найцікавішим? Найважливішим? Що для вас було найважчим сьогодні, що ви не зрозуміли?); рефлексивні техніки: сигнали рукою, карточками (зрозумів-не зрозумів; я не зовсім впевнений, що зрозумів) з подальшим виявленням складних моментів; міні-тести під час уроку; формуючі тести (самостійні відповіді з подальшим колективним обговоренням питань тестів); попередня перевірка з учнями навчальних творчих робіт з метою усунення помилок; взаємопитання в парі або групі по пройденій темі та ін.

Мотивація в процесі навчання забезпечувалась дотриманням певних принципів формувального оцінювання, до яких відносяться:

- відмова від конкуренції серед учнів, від складання рейтингів, нагород за правильно виконані завдання; пріоритет словесної похвали й заохочення;
- переключення ситуації конкуренції на ігрові види діяльності або проектну роботу, що дає можливість відмовитися від різкої критики помилок, яка викликає негативні емоції;

- принцип ситуативності навчальної діяльності, тобто підбір навчальних завдань з елементом новизни і непередбачуваності, орієнтований на життєвий досвід учнів;

- надання можливості учням удосконалити роботу та підвищити відмітку.

Використання таких принципів та підходів привчало школярів до ефективної самооцінки.

Порівняльний аналіз (контрольний та експериментальний класи) довів підвищення інтересу до навчання російської мови на 18 відсотків, анкетування та кількісний аналіз виявили, що використання КОЗ у поєднанні з техніками формуючого оцінювання підвищує інтерес учнів до вивчення предмету, вони надають перевагу саме цим видам завдань (75 відсотків), підвищується самостійність у роботі (32 відсотки), спостерігається розвиток коопераційних навичок, навичок парно-групової роботи. Аналіз контрольних робіт також виявив підвищення якості навчальних досягнень на 17 відсотків.

У цілому експериментальні дослідження підтвердили робочу гіпотезу про те, що використання компетентісно орієнтованих завдань сприяє продуктивному формуванню предметних та ключових компетентностей учнів, зацікавленості до вивчення мови, та процесу навчання в цілому.

З урахуванням результатів останнього етапу дослідження було скореговано деякі завдання підручника і зошита для контрольних робіт з метою підсилення їх практичного спрямування та більш чіткому підпорядкуванню певним навчальним цілям.

Здійснене експериментальне дослідження **підтвердило** свою актуальність і перспективність, **довело** вмотивованість застосування пропонованої методики, що має цілісний характер, спирається на науково виважені й апробовані дидактичні й лінгводидактичні принципи, передбачає використання активних форм навчально-пізнавальної діяльності, що сприяє розвитку критичного мислення учнів.

Висновки:

У процесі наукового дослідження **підтверджено**, що формувальне оцінювання позитивно впливає на успішність учнів, оскільки у процесі експериментального дослідження оцінювалась роботи учня, а не його особистість; було запропоновано чіткий алгоритм виведення оцінки, за яким учень сам визначав свій рівень досягнень з російської мови (5-6кл.) й визначав свою оцінку; акцентуючи увагу на навчальних успіхах, на своєму персональному прогресі, а не на оцінці; оцінювалось лише те, чому навчали на уроці, тому критерії оцінювання співвідносили з конкретним вираженням навчальних цілей. Оцінювання будувалась таким чином, щоб учні включалися у контрольню-оціночну діяльність, набуваючи навичку до самооцінювання.

У процесі дослідження **доведено**, що удосконалення змісту та методики контролю та оцінювання досягнень учнів з російської мови сприяє виникненню зацікавленості учнів до вивчення російської мови; об'єктивності оцінювання результатів навчання учнів відповідно до рівнів їх навчальних

досягнень, вихованню школярів як свідомих суб'єктів процесу навчання, відповідальних за результати своєї праці.

Результати експериментального навчання підтвердили ефективність розробленої методики.

Уточнені результати дослідження було враховано і реалізовано у рукописі підручника з російської мови (5кл.) та у рукописі зошита для контрольних робіт з російської мови (5кл.).

Вважаємо, що роль формуючого оцінювання у сучасному навчальному процесі буде зростати, адже з його допомогою здійснюється цілеспрямоване постійне спостереження за діяльністю учня з метою аналізу його індивідуального прогресу. Учень самостійно і свідомо визначає свої помилки і разом з вчителем працює над їх усуненням. Частина контролю переходить до учня, трансформуючись у самоконтроль і самооцінку.

Наукова новизна здобутих результатів дослідження полягає у визначенні теоретичних положень, важливих для удосконалення змісту та методів контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови на засадах компетентнісного підходу, зокрема проблеми змісту та шляхів упровадження компетентісно орієнтованих завдань.

Практичне значення роботи. Результати дослідження мають практично орієнтовану форму. Їх використано під час написання нових програм з російської мови, підручника й посібників. Результати науково-дослідної роботи адресовані вчителям основної школи, методистам; можуть використовуватися у системі післядипломної педагогічної освіти вчителів.

Про ефективність виконаної роботи свідчать результати педагогічного експерименту, проведеного в процесі науково-дослідної роботи; довідки про впровадження результатів дослідження, видані обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти, вищими педагогічними навчальними закладами, відділами освіти районних державних адміністрацій.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом опублікування статей, виступів на міжнародних науково-практичних конференціях (м. Київ, 2015-2017), всеукраїнських науково-практичних конференціях (мм. Київ, Страсбург, Чернівці, Суми, Запоріжжя, Ужгород, Одеса; звітних конференціях Інституту педагогіки НАПН України (м. Київ, 2015-2017рр

2. Підтема:

Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови у 5 класі шкіл з російською мовою навчання на засадах компетентнісного підходу.

Виконавець: Фідкевич О.Л., кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник старший науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури.

Термін виконання теми:

Початок – 01.01.2015 р. Закінчення – 31.12.2017 р.

Об'єкт дослідження – процес навчання російської мови учнів 5 класів шкіл з російською мовою навчання..

Предмет дослідження – зміст, методи, прийоми, засоби й організаційні форми контролю та оцінювання учнів на засадах компетентнісного підходу.

Мета дослідження полягала в розробленні системи компетентісно орієнтованих завдань та методики їх використання на уроках російської мови у школах з російською мовою навчання.

Гіпотеза: використання компетентісно орієнтованих завдань сприяє продуктивному формуванню предметних та ключових компетентностей учнів, зацікавленості до вивчення мови, та процесу навчання в цілому.

Завдання дослідження на весь час виконання теми:

- виявити стан розв'язання проблеми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови у 5 класі шкіл з російською мовою навчання.
- теоретично обґрунтувати використання нових підходів до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів 5-х класів шкіл з російською мовою навчання на засадах компетентнісного підходу;
- експериментально перевірити запропоновані теоретичні положення та розроблені матеріали з контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання;
- експериментально перевірити науково-обґрунтований і розроблений зміст, методи та форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів до навчання;
- узагальнити результати дослідження, впровадити їх у шкільну практику та застосувати у підручнику та зошиті для контрольних робіт з російської мови для 5 класу шкіл з російською мовою навчання; у розділах колективного посібника «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур національних меншин на засадах компетентнісного підходу».

Методи дослідження. Дослідження здійснювалося за допомогою таких *методів*: а) *теоретичних* – теоретичний аналіз і синтез досягнень сучасної педагогічної, лінгвістичної і методичної галузей науки; добір методів і засобів контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів у навчальному процесі; узагальнення експериментальних даних; б) *емпіричних* – спостереження; бесіди з учителями й учнями; анкетування вчителів; педагогічний експеримент; якісний і кількісний аналіз результатів дослідження.

Актуальність теми дослідження. Сучасне світове суспільство характеризується наявністю розгалуженої індустрії знань, активним використанням інноваційних технологій, що забезпечують розвиток високопродуктивної промисловості, конкуренції у всіх видах економічної та іншої діяльності. Найважливішим фактором розвитку суспільства стає людський капітал — професіонали, високоосвічені люди, здатні діяти адекватно викликам сучасності, ефективно реалізовувати свій інтелектуальний здобуток в умовах, що постійно змінюються

Означені вимоги обумовлюють і структуру сучасної компетентісно орієнтованої освітньої моделі, основні характеристики якої представлені як у роботах зарубіжних, так і вітчизняних науковців: Н. Хомського, Р. Уайта, Дж. Равена, Ж. Делора.; В.О. Болотова, І. А. Зимньої, А.В. Хуторського, Д.Б. Ельконіна, Ю. Г. Татура, О. І. Локшиної, та ін. У працях цих науковців відзначається, що головна ідея компетентісного підходу ґрунтується на положенні, яке утверджує взаємозв'язок успіху людини та її здатності самостійно вирішувати проблеми, що постають перед нею впродовж життя, здатності ефективно актуалізувати особистісні ресурси та розробляти шляхи досягнення поставлених цілей. Саме тому реалізація компетентісного підходу у навчальних закладах має враховувати особистісні інтереси учнів і забезпечувати насамперед розвиток ключових компетентностей. У той же час компетентісний підхід не заперечує значення знань, але увага у навчальному процесі переноситься на можливість їх ефективного використання, посилюється дослідницька та практична спрямованість діяльності учнів; змінюється і система роботи вчителя, яка передбачає активне впровадження компетентісно орієнтованих завдань (надалі у тексті - КОЗ).

Поняття «компетентісно орієнтоване завдання» є досить новим у вітчизняній педагогіці. Саме тому існує проблема, пов'язана з недостатньою розробленістю технології конструювання такого роду завдань, необхідністю чіткого розуміння їх місця, значення та шляхів впровадження в шкільну практику.

Осмислення структури КОЗ, їхнього місця та ролі у процесі навчання російської мови в школах України на засадах компетентісного підходу є актуальною проблемою для наукового дослідження.

Етапи роботи: I (*аналітико-констатувальний*) етап дослідження (2015 рік); II (*моделювально-експериментальний*) етап дослідження (2016 рік); III (*узагальнювально-корегувальний*) етап дослідження (2017 рік).

У 2015 році науково-дослідна робота була спрямована на реалізацію завдань *аналітико-констатувального етапу*. У результаті було проведено таку роботу: *розроблено* програму дослідження; *вивчено й проаналізовано* наукову літературу, *визначено* психолого-педагогічні чинники і дидактико-методичні умови використання компетентісно орієнтованих завдань у процесі навчання російської мови; *укладено* категорійного апарату дослідження; *розроблено* програму констатувального етапу експерименту; *проведено* констатувальний зріз, *здійснено* аналіз результатів констатувального етапу експерименту; *розроблено* концепцію планового підручника і зошита для контрольних робіт.

У результаті констатувального зрізу виявлено:

- недостатній рівень умінь вчителів у процесі конструювання КОЗ.
- відсутність системи у використанні компетентісно-орієнтованих завдань у процесі навчання російської мови;
- недостатня мотивація учнів до самостійної роботи;
- недостатній досвід учнів у самостійній парно-груповій роботі для вирішення компетентісно-орієнтованих завдань;

II-й (моделювально-експериментальний) етап дослідження (2016-й рік) передбачав розроблення нових підходів до конструювання та використання КОЗ завдань; *добір КОЗ для експериментальних підручника та зошита; розроблення програми формувального експерименту; експериментальну перевірку зазначених інновацій, закладених у підручнику російської мови та зошиті; підготовку розділу рукопису планового посібника.*

Поставлені завдання виконано. А саме:

- обґрунтовано доцільність використання КОЗ у процесі навчання російської мови;
- розроблено конструктор КОЗ завдань для курсу російської мови у 5 класі та методику їх використання відповідно до навчальних цілей;
- розроблено програму формувального етапу;
- проведено настановчу роботу перед упровадженням навчальної продукції в експериментальних школах;
- підготовлено до друку рукопис розділу посібника (у співавторстві);

Експериментальна робота. Відповідно до програми експериментальної роботи виконано такі завдання: проведено спільні семінари з учителями експериментальних шкіл; презентовано концепцію підручника та зошита для контрольних робіт учителям експериментальних шкіл Києв, вчителям Київської, Чернігівської, Запорізької областей під час виїзних семінарів; розроблено супровідні матеріали для проведення й контролю формувального етапу експерименту.

Методичні рекомендації щодо використання КОЗ у процесі навчання російської мови на засадах компетентнісного підходу видруковано у журналі «Зарубіжна література».

III-й (узагальнювально-корегувальний) етап дослідження (2017-й рік) передбачав складання плану індивідуальної роботи; розроблення програми експерименту; експериментальну перевірку ефективності впровадження методики використання КОЗ у процесі навчання російської мови у школах з російською мовою навчання (5 клас).; експериментальне апробація методичних розробок за темою; матеріалів експериментальних підручника та зошита, моніторинг критеріїв, показників і рівнів навчальних досягнень учнів у процесі роботи з КОЗ; проведення кількісного і якісного аналізу результатів експерименту; формулювання загальних висновків і рекомендацій, окреслення перспективних завдань процесу навчання російської мови на засадах компетентнісного підходу.

Поставлені завдання виконано:

- **розроблено** методику організації та проведення корегувально-узагальнюючого етапу педагогічного експерименту
- **скореговано** зміст підготовлених компетентісно орієнтованих завдань, контрольні тести, тексти з аудіювання та слухання для курсу російської мови у 5 класі шкіл з російською мовою навчання у відповідності до вікових та ціннісних інтересів учнів; удосконалено методику їх використання у відповідності до навчальних цілей.
- **скореговано та узагальнено** основні принципи, методи та прийоми

конструювання та використання компетентісно орієнтованих завдань у навчанні російської мови у 5 класах шкіл з російською мовою навчання; удосконалено навчальні матеріали підручника та зошита з контрольних робіт для 5 класу шкіл з російською мовою навчання;

- **підготовлено рукопис** підручника та зошита з контрольних робіт для 5 класу шкіл з російською мовою навчання, одержано гриф Міністерства Освіти України на підготовлену навчальну продукцію; розділи колективного методичного посібника «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур національних меншин на засадах компетентісного підходу».

Упродовж звітнього періоду отримано такі результати:

- **експериментально доведено** доцільність використання компетентісно орієнтованих завдань як структурних елементів нової освітньої моделі, в основі якої знаходяться особистісні цінності школярів, їх інтереси, здатність до самостійного прийняття рішень;

- **використано** скореговані матеріали дослідження у підручнику та зошиті з контрольних робіт для 5 класу шкіл з російською мовою навчання;

Результати дослідження.

У процесі дослідження наукової літератури було зроблено такі висновки:

Теоретичним підґрунтям запровадження КОЗ є перш за все розробки Б. Блума, його таксономія навчальних цілей. У 2001 році Л. Андерсон і Д. Красвол розгорнули дослідження Б. Блума, склавши більш детальний опис мислительних операцій, що уміщує кожен рівень. Роботи Б.Блума, Л.Андерсона і Д. Красвола стали поштовхом до активного розвитку компетентісно орієнтованого навчання та використання КОЗ.

Ураховуючи наукові розробки щодо сутності КОЗ та шляхів їх використання в шкільній практиці компетентісно орієнтоване завдання процеси як інтегративну дидактичну одиницю, що вміщує в собі зміст, технології навчання і оцінювання якості навчальних досягнень учнів та забезпечує розвиток як предметних, так і ключових компетентностей у навчальному процесі. Саме у такій якості КОЗ аналізувались у ході дослідження в експериментальних школах.

Враховуючи, що однією з їх основних рис КОЗ є технологічність, яка передбачає наявність чіткої структури (стимул, формулювання завдання, джерело інформації, модельна відповідь), з учителями обговорювались всі структурні елементи у процесі конструювання завдань.

Увага учителів акцентувалась на тому, що *кожний з цих елементів має свою мету. Стимул* занурює в контекст завдання і мотивує на його виконання, Він має ґрунтуватися на життєво важливих або цікавих для учня ситуаціях і за обсягом бути не більше трьох-чотирьох речень. Саме з цих позицій і корегувались підготовлені вчителями завдання.

Дослідження проблеми використання КОЗ у шкільній практиці на уроках мовних курсів, зокрема російської мови, яке проводились у 5-х класах експериментальних шкіл міста Києва, довело, що вибір стимулу (тексту, що

дозволяє з'єднати життєву проблемну ситуацію і необхідність отримання певних знань для вирішення запропонованої ситуації) є досить складним етапом у конструюванні КОЗ. Серед найбільш поширених помилок використання надто спрощених, штучних ситуацій, далеких від життєвого досвіду учнів; постановка проблем, які емоційно не мотивують учня до виконання завдання. В роботі з вчителями-експериментаторами на цьому етапі саме цим проблемам приділялась увага: аналізувались різні варіанти стимулів, перевірялась їх ефективність та вплив на мотивацію учнів. У процесі перевірки завдань підручника та зошита для контрольних робіт було скореговано деякі завдання з урахуванням сучасних реалій життя, з метою їх наближення до досвіду учнів.

Головне завдання етапу *формулювання завдання* є спрямування учнів на дії, необхідні для його виконання. Чіткість, однозначність, співвіднесення з модельною відповіддю є основними вимогами до цього структурного елементу КОЗ. Створюючи завдання, вчителі корелювали формулювання завдання з конкретною навчальною метою, використовуючи запропонований конструктор завдань, підґрунтям якого є таксономія навчальних цілей Б. Блума в модифікації Л. Андерсона і Д. Красвола. В конструкторі кожна категорія навчальних цілей розкривається через систему певних дій учня, які виконуються через завдання, що формулюються за допомогою дієслів для проектування завдань.

За допомогою конструктора завдань вчителі навчилися чітко формулювати завдання відповідно до навчальних цілей, осмислювати, які саме компетентності формуються під час їхнього виконання.

Для успішного виконання завдання також важливо надати учням *джерело інформації*, яке вміщуватиме необхідні дані для роботи з ним або вказівку на спосіб їх отримання. Джерело інформації може бути представлено у вигляді алгоритму, інструкції, розгорнутого тексту. У тексті джерела може використовуватись надлишковий матеріал, з якого потрібно вибрати необхідну інформацію для виконання завдання.

На останньому етапі дослідження було проаналізовані помилки вчителів у виборі джерел інформації: це використання занадто складних алгоритмів, нечітких інструкцій щодо виконання завдання, нецікавих несучасних текстів, які не співвідносяться з життєвим досвідом учнів. З учителями-експериментаторами були проведені майстер-класи, обговорення цих поширених помилок. Вчителі дійшли висновку, що цей структурний елемент КОЗ окрім надання інформації також виконує важливу мотиваційну функцію. Тексти мають бути цікавими для учнів, сприяти розкриттю їхньої творчої інтенції.

Для оцінювання КОЗ існують специфічні інструменти перевірки: ключі (для тестових завдань закритого типу), модельні відповіді, тобто зразки відповіді, бланки для оцінювання групової роботи.. Саме ці форми надають можливість учням для самоперевірки та взаємоперевірки.

У процесі дослідження головним орієнтиром для оцінюванні завдання були чинні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з російської

мови. Втім інколи, з огляду на специфіку завдання, виникала потреба визначити разом з учнями бали для оцінювання, які потім співвідносились з державними критеріями. Така спільна робота з визначення критеріїв оцінювання сприяла розумінню учнями навчальної мети завдання, підвищенню їх відповідальності за якість його виконання. У результаті спільної роботи дійшли висновків, що важливим чинником підвищення інтересу до навчання є формуюче оцінювання, яке не просто констатує досягнення учнів, а й мотивує їх на особисте вдосконалення.

На етапі перевірки завдань вчителі удосконалювали власні та учнівські уміння організації процесу самостійної діяльності у парах та групах, адекватної самооцінки.

На узагальнювально-коригувальному етапі також перевірялась ефективність форм представлення компетентісно орієнтованих завдань. У ході експерименту використовувались такі форми, як: складання схем, таблиць, створення блоку (кластера) за інформацією певної теми, проблеми; розробка тестових завдань за алгоритмом; розробка ситуативних завдань; створення кросворду з певної теми; статей, нарисів, есе, творів, рефератів; підготовка доповіді, виступу; проведення досліджень, спостережень тощо. Дійшли висновку, що ці форми дозволяють суттєво розширити дидактичний інструментарій учителя, зробити навчальний процес цікавішим для учнів та ефективнішим за результатами, залучати учнів до колективної навчальної та дослідницької роботи.

Порівняльний аналіз (контрольний та експериментальний класи) довів підвищення інтересу до навчання російської мови на 20 відсотків, анкетування та кількісний аналіз виявили, що використання КОЗ у поєднанні з техніками формуючого оцінювання підвищує інтерес учнів до вивчення предмету, вони надають перевагу саме цим видам завдань (80 відсотків), підвищується самостійність у роботі (22 відсотки), спостерігається розвиток коопераційних навичок, навичок парно-групової роботи. Аналіз контрольних робіт також виявив підвищення якості навчальних досягнень на 20 відсотків.

У цілому експериментальні дослідження підтвердили робочу гіпотезу про те, що використання компетентісно орієнтованих завдань сприяє продуктивному формуванню предметних та ключових компетентностей учнів, зацікавленості до вивчення мови, та процесу навчання в цілому.

З урахуванням результатів останнього етапу дослідження було скореговано деякі завдання підручника і зошита для контрольних робіт з метою підсилення їх практичного спрямування та більш чіткому підпорядкуванню певним навчальним цілям.

У результаті наукового дослідження зроблено такі висновки.

У процесі дослідження наукової теми «Науково-методичні засади контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі навчання мов та літератур національних меншин» було **уточнено** зміст, види і форми компетентісно орієнтованих завдань, осмислено їх місце та роль у процесі навчання мов національних меншин.

Встановлено, що виконання КОЗ передбачає розуміння їх кінцевої мети і призначення, що створює мотивацію як до ефективного виконання конкретного завдання, так і до навчальної діяльності в цілому. Однією з їх основних рис компетентісно орієнтованих завдань є технологічність, яка передбачає наявність чіткої структури (стимул, формулювання завдання, джерело інформації, модельна відповідь).

Саме у такій якості компетентісно орієнтовані завдання були застосовані у рукописах підручника та зошита для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з російської мови для 5 класу ЗНЗ з російською мовою навчання. Запропоновані завдання спрямовані на розв'язання проблемних ситуацій, розвиток критичного мислення та формування комунікативної компетенції, розвивають творчі здібності учнів, залучають їх до проектної, пошукової роботи.

Вони мають практико орієнтований характер, співвіднесені з життєвим досвідом учнів.

У матеріалах підручника та зошита, представлено різні за формою репрезентації та способами організації завдання, які стимулюють самостійну діяльність учнів, що у подальшому сприятиме формуванню ініціативних та конкурентоспроможних членів суспільства, здатних мислити нестандартно і досягати успіху у всіх сферах життєдіяльності.

Працюючи над завданнями підручника і зошита, учень сам визначає шляхи вирішення проблеми, а вчитель виконує функції організатора, консультанта, що супроводжує самостійну роботу учнів. Ця модель взаємодії під час виконання навчальних завдань, значно підвищує мотивацію діяльності учнів, що сприяє покращенню результатів навчання в цілому.

Зміст і формулювання завдань співвіднесено з ієрархією навчальних цілей, основними серед яких є розвиток основних видів мовленнєвої діяльності, вміння успішно застосовувати мову з комунікативною метою.

Соціальний ефект наукового дослідження. Розроблені завдання як засоби контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів на засадах компетентісного підходу, що представлені у експериментальному підручнику та зошиті, активізують особистісний фактор у процесі навчання мов і літератур етнічних меншин, сприяють підвищенню якості та об'єктивності контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів.

За результатами науково-дослідної роботи 2017 року підготовлено до друку рукопис підручника: «Російська мова. 5 клас. (для загальнонавчальних закладів з російською мовою навчання)», рукопис зошита для контрольних робіт з російської мови для 5 класу навчальних закладів з російською мовою навчання.

Апробація результатів НДР

Результати дослідження **оприлюднено** на семінарах, круглих методичних семінарах, круглих столах та інших масових заходах і опубліковано у фахових наукових виданнях.

За звітний період підготовлено до друку:

Підготовлено до друку та одержано гриф Міністерства освіти України:

- рукопис експериментального підручника (Курач. Л. И., Фидкевич Е.Л. «Русский язык. 5 класс. Для школ с русским языком обучения») -1.
- рукопис «Тетрадь для контрольных работ по русскому языку. 5 класс. Для школ с русским языком обучения» -1.
- рукопис розділу методичного посібника «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур національних меншин на засадах компетентнісного підходу». – 1

Підтема 3. «Науково-методичне забезпечення контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з новогрецької мови у 5 класі шкіл з українською мовою навчання на засадах компетентнісного підходу»

Виконавець: **К.В. Колесник**, кандидат педагогічних наук, молодший науковий співробітник.

Термін виконання: початок – 01.2015 р. – кінець – 12.2017 р.

Актуальність дослідження. Зміни стосовно підходів до оцінювання навчальних результатів учнів пов'язані з модернізацією загальної середньої освіти, що передбачає формування предметних і ключових компетентностей учнів.

Застосування традиційних методів контролю повною мірою не задовольняє всі вимоги сучасної школи. Тому постає необхідність пошуку методів, технологій, інструментарій, які б найадекватніше могли відповідати процесу вимірювання у рамках реформування змісту сучасної загальної середньої освіти.

Актуальність дослідження зумовлена: оновленням змісту, методів і форм навчання на сучасному етапі реформування й модернізації системи освіти, що вимагає переосмислення вимог до контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів; недостатньою розробленістю проблеми в теоретичному і практичному аспектах, зокрема, навчально-методичного забезпечення для перевірки рівня сформованості предметних компетентностей з новогрецької мови у основній школі; важливістю розроблення системи завдань для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з новогрецької мови на засадах компетентнісного підходу.

Концепція дослідження полягає в підвищенні рівня якості мовної освіти та результатів навчання за умови впровадження компетентнісного підходу до навчання новогрецької мови у 5–6 класах шкіл з українською або російською мовами навчання.

Об'єкт дослідження – процес навчання новогрецької мови у 5–6 класах шкіл з українською або російською мовами навчання.

Предметом дослідження є контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів 5–6 класів на засадах компетентнісного підходу до навчання новогрецької мови у школах з української або російської мовами навчанням.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні й удосконаленні науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання

навчальних досягнень учнів 5–6 класів у процесі навчання новогрецької мови в школах з українською або російською мовами навчання.

Гіпотеза дослідження: з огляду на компетентнісний підхід до навчання процес контролю й оцінювання буде ефективним за умови його спрямування на вироблення в учнів навичок самоконтролю та самооцінювання, взаємоконтролю та взаємооцінювання, оскільки саме за цих умов школярі зможуть відповісти за результати та якість свого навчання. Вироблення таких навичок буде максимально успішним за використання різних інструментарій оцінювання, зокрема, комп'ютерних тестів.

Основні завдання дослідження:

Завдання дослідження на весь час виконання теми:

1) Виявити стан розв'язання проблеми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з новогрецької мови у 5–6 класах шкіл з російською або українською мовами навчання.

2) Теоретично обґрунтувати використання нових підходів до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів з новогрецької мови у 5–6 класах шкіл з російською або українською мовами навчання на засадах компетентнісного підходу.

3) Експериментально перевірити запропоновані теоретичні положення та розроблені матеріали з контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу.

4) Узагальнити результати дослідження та впровадити їх у шкільну практику; застосувати у розділах колективного посібника «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур національних меншин на засадах компетентнісного підходу».

Дослідження здійснюватиметься за допомогою таких **методів**:

а) теоретичних (вивчення й аналіз лінгвістичної, психолого-педагогічної, методичної літератури);

б) емпіричних (спостереження, бесіди, анкетування, вивчення та узагальнення педагогічного досвіду);

в) педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи).

Очікувані результати дослідження будуть представлені у наукових статтях з теоретичних та методичних аспектів проблеми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів основної школи з новогрецької мови, у розділі рукопису колективного посібника.

Експериментальна база дослідження. Матеріали науково дослідження апробовано в загальноосвітніх навчальних закладах, на базі яких проводилося експериментальне навчання: у спеціалізованій школі I–III ступенів №94 з поглибленим вивченням новогрецької мови м. Києва, загальноосвітній школі I–III ступенів № 139 м. Києва.

Результати дослідження.

Науково-дослідна робота проводилася поетапно.

Перший етап, пошуково-моделювальний (2015 р.) був присвячений теоретичному обґрунтуванню нових підходів до контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів; застосуванню ІКТ для забезпечення ефективності процесу контролю і самоконтролю учнів.

Традиційні методи контролю не спроможні повною мірою задовольнити всі вимоги, оскільки недостатньо формалізовані щодо можливості порівняння з еталоном. Тому як інструментарій педагогічного вимірювання найчастіше обирають тестування, яке й за формою проведення, і за змістом процедур найадекватніше відповідає процесу вимірювання.

Інструментарієм вимірювання та оцінювання компетентностей, крім традиційних методів контролю, визначають: портфоліо, контекстні завдання, проекти, кейс-вимірювачі, педагогічні тести.

Для більш успішного процесу навчання новогрецької мови і його контролю, слід користуватися таким інструментарієм вимірювання та оцінювання компетентностей, як педагогічні тести.

Нині розроблено значну кількість спеціалізованих інструментальних середовищ і програм, за допомогою яких можна створювати й застосовувати комп'ютерні тести. До такого типу спеціалізованих інструментальних середовищ належить Hot Potatoes (Гаряча картопля). Hot Potatoes можна використовувати під час викладання багатьох навчальних предметів, у тому числі й на заняттях з новогрецької мови.

Враховуючи, що інструментальне середовище Hot Potatoes складається з п'яти модулів: JCloze → заповнення пропусків; JMatch → встановлення відповідності; JQuiz → тест множинного вибору, або вибір правильно / не правильно; JCross → кросворд; JMix → встановлення послідовності; The Masher → поєднання вправ, була необхідність у визначенні способів використання кожного з цих модулів окремо для створення завдань, спрямованих на формування і оцінювання лінгвокультурологічних знань учнів 5–6 класів на уроках новогрецької мови. Увага акцентувалась на тому, як за допомогою Hot Potatoes підготувати завдання навчального й контролюючого характеру та як при створенні тесту, за допомогою одного з модулів, доцільно використовувати спектр медіа об'єктів.

Система функцій педагогічного тестування як засобу контролю за якістю навчального процесу відрізняється високим ступенем диференціації. Фундаментальні підстави сучасного тестування дозволяють прогнозувати розвиток освітніх систем, створювати навчальні та контролюючі інформаційні програми й технології, удосконалювати засоби та методи управління якістю освіти. Інформаційні технології педагогічного тестування й аналізу його результатів забезпечують можливість формування нових інформаційних засобів управління якістю мовної освіти у вітчизняних загальноосвітніх навчальних закладах на єдиній основі освітньої статистики результатів педагогічних вимірювань.

На *другому* етапі дослідження (моделювально-експериментальному - 2016 р.) було створено завдання з використанням кожного з модулів програми. Увага акцентувалась на підготовці завдань навчального й

контролюючого характеру, що опрацьовуються стандартними Інтернет-браузерами та на використанні спектру медіа об'єктів, що знаходяться на певному фізичному носії або в мережі Інтернет.

У процесі створення завдань комп'ютерного тестування ми враховували те, що форма тестових завдань є засобом організації, впорядкування і віддзеркалення змісту навчального предмета у змісті тесту.

Проектування комп'ютерних тестів вимагало дотримання таких правил: надійності та валідності; рівневої диференціації тестових завдань; поєднання доступності (посильності) і новизни (орієнтація на зону потенційного розвитку) в змісті тесту; варіативності тестових завдань.

У процесі були визначені конкретні завдання технології комп'ютерного тестування в програми Hot Potatoes: діагностувати, актуалізувати і закріплювати в учнів наявні знання за допомогою виконання ними контрольних тестових завдань, спроектованих на основі вимог Державного стандарту і навчальної програми з предмету «Новогрецька мова» відповідно до положень сучасної ІРТ (теорії конструювання і параметризації тестів як контрольних-вимірних матеріалів); формувати і розвивати навички аналізу, синтезу, узагальнення і проєкції знань у нові нестандартні умови діяльності; створювати установку на здійснення самоосвітньої навчально-пізнавальної діяльності в процесі контролю; встановлювати причини успіху або невдачі в навчальній діяльності учнів на основі аналізу даних, отриманих під час тестування; виявляти напрямки корекції процесу навчання.

Головна задача етапу формулювання завдання є підбір доречного матеріалу для створення тестів та вибір необхідних модулів програми для перевірки рівнів сформованості компетентностей учнів.

Протягом *третього* етапу (узагальнювально-впроваджувального 2017 р.) здійснено експериментальну перевірку контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів 5–6 класів з новогрецької мови на основі розроблених завдань і вправ у інструментальному середовищі Hot Potatoes.

Дослідження ефективності використання зазначеної програми у шкільній практиці на уроках новогрецької мови, що проводилось у 5–6 класах експериментальних шкіл міста Києва, довело, що робота у програмі Hot Potatoes є ефективною, оскільки пропонує вчителю: оцінювати роботи учнів стосовно запропонованого матеріалу; вводити параметри часу, які можуть застосовуватися індивідуально для кожного учня; отримувати швидко й автоматично результат оцінювання; заощаджувати час уроку. Hot Potatoes пропонує учню: можливість повторних виконань вправ; акцентування уваги на помилках за допомогою миттєвого результату й коментування; можливість працювати у групі, відповідати на запитання і створювати завдання для іншої команди; широкий спектр можливостей створення завдань і вибір бажаного завдання; можливість виправлення помилок; учні можуть оцінювати самостійно свої знання, а за випадкового вибору правильної відповідь можуть мати місце коментарії, за допомогою яких учням стане зрозумілий саме такий вибір відповідей.

При використанні комп'ютерної програми немає конкуренції, коментарів чи зауважень від учителя й інших учнів. Було доведено, що цей чинник може мати як позитивні наслідки, коли учень об'єктивно оцінює свої досягнення і критично переглядає зроблені помилки, так і негативні, у випадку коли учень через відсутність конкуренції втрачає інтерес до навчальної діяльності.

Повноцінна реалізація технології комп'ютерного тестування за допомогою програми Hot Potatoes як засобу контролю за навчальним процесом забезпечує не лише діагностування й констатацію рівня навчальних досягнень, але й спрямована на ефективне формування компетентностей учнів у процесі навчання грецької мови, а також підвищення якості мовної освіти в цілому.

Спроектвана технологія тестування за допомогою програми Hot Potatoes має за мету підвищення ефективності навчання новогрецької мови в загальноосвітніх навчальних закладах України, за допомогою об'єктивації процедур перевірки й оцінювання знань учнів, що в межах системи тестового контролю означає управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів у ході контрольно-діагностувальних процедур і корекцію процесу навчання на основі результатів педагогічних вимірювань.

При перевірці ефективності застосування тестових завдань для контролю й оцінювання компетентностей учнів, використовувались завдання у всіх модулях програми, з застосуванням широкого спектру медіа матеріалів. Дійшли висновку, що робота у цій програмі зробила навчальний процес цікавішим для учнів та ефективнішим за результатами.

Порівняльний аналіз (контрольний та експериментальний класи) довів підвищення інтересу до вивчення новогрецької мови на 21 відсоток, самостійність у роботі – на 32 відсотки.

У результаті досліджень на корегуально-узагальнюючому етапі зроблено такі висновки: контроль навчальних досягнень учнів, що відбувається протягом навчального року, спрямований на виявлення рівня сформованості компетентностей, зазначених у навчальній програмі та сприяє розкриттю причин слабого засвоєння матеріалу, надає змогу своєчасно вжити потрібні заходи для корекції знань та ліквідації в них прогалин. Із різних форм контролю тестування комп'ютерне є найбільш незалежним від суб'єктивного ставлення вчителя до учня, тобто найбільш об'єктивним та етичним.

Інформаційні технології педагогічного тестування й аналізу його результатів забезпечують можливість формування нових інформаційних засобів управління якістю мовної освіти у вітчизняних загальноосвітніх навчальних закладах на єдиній основі освітньої статистики результатів педагогічних вимірювань.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні теоретичних положень, важливих для удосконалення й оновлення змісту та методів контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів основної школи з новогрецької мови на засадах компетентнісного підходу; в розробці й

впровадженні завдань для перевірки якісних показників лінгвокультурологічної компетентності учнів 5–6 класів у процесі навчання новогрецької мови у загальноосвітніх навчальних закладах України.

Практичне значення дослідження визначає його спрямованість на удосконалення процесу контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів з використанням ІКТ на засадах компетентнісного підходу. Упровадження завдань і вправ для формування лінгвокультурологічної компетентності учнів 5–6 класів з новогрецької мови. Здобуті результати можуть бути використані під час удосконалення шкільних програм і підручників, у практиці роботи вчителів, у процесі контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів з новогрецької мови у загальноосвітніх навчальних закладах України.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом опублікування статей, виголошення доповідей на всеукраїнських науково-практичних конференціях

Розділ II. Тема «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи з мов національних меншин на засадах компетентнісного підходу»

Підтема 1. «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з ромської мови на засадах компетентнісного підходу».

Термін виконання: початок – 01.01.2015 р.; кінець – 31.12.2017 р.

Виконавець: Кондур З.А., молодший науковий співробітник

Актуальність дослідження.

Наукове дослідження присвячене теоретико-методологічним проблемам контролю й оцінювання з огляду на впровадження компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання ромської мови у школах із навчанням українською мовою.

Актуальність обраної проблеми полягає у теоретичному обґрунтуванні та реалізації ідей, покладених у розроблення навчальних матеріалів для учнів та методичних рекомендацій для вчителів, у практику навчання з огляду на реформування змісту сучасної загальної середньої освіти та запровадження нових підходів до навчання, зокрема у царині мовної освіти, у тому числі навчання мов національних меншин.

За останнє десятиліття відбулись значні зміни у розумінні поняття якості освіти та з'явилися визначення нових понять або нові визначення сталих термінів, а саме: об'єкти контролю, навчальні результати, навчальні досягнення, предметні компетентності і компетенції, критеріальна основа визначення рівнів, динаміка сформованості певних навчальних досягнень, державні вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів, тестова перевірка, портфоліо учнівських досягнень, державна підсумкова атестація тощо. Водночас, сьогодні система контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів на всіх рівнях початкової освіти залишається не розробленою особливо з мов національних меншин.

Актуальність нашого дослідження підтверджується й аналізом підручників, і відгуками педагогічної громадськості. Наш досвід роботи зі

школами дозволяє зазначити, що система контролю й оцінювання потребує нових сучасних підходів, створення електронної бази розроблених для перевірки завдань з предметів освітньої галузі, зокрема мов національних меншин, включення у зміст підручників та навчальних посібників компетентнісно-орієнтованих завдань для здійснення систематичного контролю й оцінювання учнів. З огляду на компетентнісний підхід до навчання процес контролю й оцінювання може вважатися ефективним за умови його спрямування на вироблення в учнів навичок внутрішнього особистісного контролю за допомогою самоконтролю та самооцінювання, взаємоконтролю та взаємооцінювання, оскільки саме за цих умов школярі зможуть усвідомлювати себе суб'єктом учіння та відповідати за результати та якість свого навчання.

Отже, актуальність дослідження зумовлена оновленням змісту, методів і форм навчання на сучасному етапі реформування та модернізації системи освіти; недостатньою розробленістю проблеми як в теоретичному, так і практичному аспектах, і наявному дефіциті навчально-методичного забезпечення для перевірки рівня сформованості предметних компетентностей з ромської мови у початковій школі; важливістю та необхідністю розроблення системи комунікативно-орієнтованих завдань для контролю й оцінювання навчальних досягнень молодших школярів з ромської мови на засадах компетентнісно та особистісно орієнтованої парадигми сучасної освіти та розвитку методичної науки.

Ідея дослідження полягає в підвищенні рівня якості мовної освіти та результатів навчання за умови впровадження компетентнісного та особистісного підходів до навчання ромської мови у початкових класах шкіл із навчанням українською мовою.

Об'єктом дослідження є процес навчання ромської мови у початкових класах загальноосвітньої школи з навчанням українською мовою.

Предмет дослідження – контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів на засадах компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання ромської мови у школах із навчанням українською мовою.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та удосконаленні науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів у процесі навчання ромської мови у школах із навчанням українською мовою.

Основні завдання дослідження на весь період:

- проаналізувати психолого-педагогічну та навчально-методичну літературу з проблеми дослідження;
- виявити стан розв'язання проблеми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи з ромської мови у практиці навчання;
- теоретично обґрунтувати зміст, методи і форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з ромської мови у школах з навчанням українською мовою на засадах компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання;

- розробити експериментальні матеріали науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з ромської мови у контексті компетентнісно й особистісно орієнтованої парадигми освіти;
- експериментально перевірити науково-обґрунтований і розроблений зміст, методи та форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з ромської мови на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів до навчання;
- узагальнити результати дослідження та впровадити їх у шкільну практику.

Дослідження здійснюватиметься за допомогою теоретичних та емпіричних **методів**: аналізу наукової літератури з проблеми; вивчення стану проблеми та шляхів її розв'язання у шкільній практиці; анкетування, тестування, різні види контролю.

Очікувані результати дослідження представлені у наукових статтях з теоретичних та методичних аспектів проблеми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи з ромської мови.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні теоретичних положень, важливих для удосконалення й оновлення змісту та методів контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з ромської мови на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів до навчання й у розробці та впровадженні компетентнісно-орієнтованих завдань для перевірки сформованості предметних компетентностей молодших школярів у процесі навчання ромської мови у школах із навчанням українською мовою.

Соціально-економічна ефективність: науково - обґрунтована та експериментально перевірена лінгводидактична модель процесу контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з ромської мови у школах з навчанням українською мовою сприятиме підвищенню якості освіти та об'єктивності оцінювання результатів навчання учнів відповідно до рівнів їх навчальних досягнень, вихованню молодших школярів як свідомих суб'єктів учіння, відповідальних за результати своєї праці, зможе використовуватися й у інших мовних курсах представлених мов національних меншин України.

Експериментальна база: Загальноосвітня школа м. Концово І–ІІІ ступенів; ЗОШ І – ІІ ст. № 14 м. Ужгорода; ЗОШ І–ІІІ № 1 м. Ізмаїл, Одеська область.

Пошуково-моделювальний етап (2015р.)

Розроблен програму дослідження з підтеми НДР.

Вивчено стан досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній і методичній літературі з метою визначення теоретичних засад контролю й оцінювання сформованості предметних компетентностей молодших школярів у процесі опанування початкового курсу ромської мови на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів до навчання.

Виявлено стан теоретико-методичного забезпечення процесу перевірки навчальних досягнень учнів початкових класів з ромської мови мови на

засадах компетентнісного й особистісно-орієнтованого підходів до навчання в нормативних інструктивно-методичних документах, для початкових класів і в практиці шкільного навчання;

Розроблено систему вимірників для різних видів контролю й оцінювання сформованості предметних компетентностей молодших школярів та методику їх застосування на інтродуктивному рівні володіння ромською мовою.

Розроблено методику констатувального етапу педагогічного експерименту, здійснити кількісно-якісний аналіз його результатів.

Експериментальний етап (2016р):

Розроблено методику формульовального етапу педагогічного експерименту.

Експериментально апробовано у навчально-виховному процесі вимірники сформованості предметних компетентностей в учнів початкових класів та методику їх застосування з ромської мови.

Узагальнювально-впроваджувальний (2017р.)

Узагальнено теоретико-експериментальні результати розробки науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів на засадах компетентнісного підходу до навчання ромської мови.

Уточнено зміст та види завдань для перевірки навчальних досягнень учнів 2-4 класів на інтродуктивному та середньому рівнях оволодіння ромською мовою.

Під час дослідження ми дійшли таких ***висновків***: для реалізації компетентнісно-орієнтованого підходу до навчання ромської мови у початкових класах у процесі створення підручників і посібників необхідно включати до їх складу спеціальні розділи, присвячені оцінюванню, що мають відповідати розглянутим темам і навчальним завданням; у підручниках має бути чітко представлено теми та критерії оцінювання, адже це сприяє значному підвищенню успішності учнів. Контрольні вправи та завдання у підручниках і посібниках варто розташовувати від простого до складного, відповідно позначаючи рівень їх складності. В даних підручниках і посібниках мають бути представлено завдання для перевірки практичних навичок, уміння використовувати набуті знання у реальних життєвих ситуаціях, у тому числі інтегративних, уміння реалізовувати власні творчі проекти, користуватися аналітичними та синтетичними прийомами мислення.

Результати апробації розроблених завдань для оцінювання в експериментальному навчанні ромської мови у 3-4 класах засвідчили: в експериментальних групах загальний рівень успішності підвищився на 7%, мотивація до вивчення предмету зросла на 15%, середній показник сформованості вмінь аудіювання ромською мовою підвищився на 11%, діалогічного мовлення – на 19%, монологічного мовлення – на 15%, читання – на 9%; знання та навички з мови – на 5%. Це підтвердило ефективність та дієвість запропонованих завдань та необхідність включення їх до структури підручників і посібників.

Аналіз результатів експериментального навчання дозволяє стверджувати, що запропоновані методи та прийоми, тексти для слухання і читання, ігрові ситуації, спрямовані на формування в молодших школярів лінгвокультурологічної компетентності доступні для розуміння школярів та для відтворення і використання у власному мовленні.

Теоретична новизна дослідження полягає у визначенні теоретичних положень відповідно до специфіки змісту навчального предмета на основі компетентнісного підходу; розробці прикладних проблем наукового дослідження та застосування їх у шкільній практиці.

Практична значущість науково-дослідної роботи. Результати дослідження можуть бути використані у процесі навчання ромської мови учнів початкової школи, а також під час професійної підготовки майбутніх учителів ромської мови у початкових класах та в системі післядипломної педагогічної освіти.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом виступів на Міжнародних наукових конференціях (м. Страсбург, 2016р., м. Братислава, 2015р.), Всеукраїнських науково-методичних семінарах (м. Київ, 2016р., м. Запоріжжя, 2017р.), семінарах для вчителів ромської мови (м. Берегово, Закарпатська обл. 2016р., м. Ужгород, 2017р.)

Підтема 2. «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з мови іврит на засадах компетентнісного підходу».

Термін виконання: початок – 01.01.2015 р.; кінець – 31.12.2017 р.

Виконавець: *Бакуліна Наталія Валеріївна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник*

Актуальність дослідження.

Наукове дослідження присвячене теоретико-методологічним проблемам контролю й оцінювання з огляду на впровадження компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів до навчання мови іврит як мови вивчення у школах України.

Актуальність обраної проблеми полягає у теоретичному обґрунтуванні та реалізації ідей, покладених у розроблення навчальних матеріалів для учнів та методичних рекомендацій для вчителів, у практику навчання з огляду на реформування змісту сучасної загальної середньої освіти та запровадження нових підходів до навчання, зокрема у царині мовної освіти, у тому числі навчання мов національних меншин.

Важливо зазначити, що незважаючи на започаткування компетентнісного підходу та його затвердження у Державних стандартах початкової загальної освіти (2000 року), проблема контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів не була реалізована належним чином, адже теорія компетентнісної освіти перебувала тоді на етапі розроблення. У подальшому розвитку теорії та практики компетентнісного навчання було враховано попередні прогалини та до нової редакції Державних стандартів початкової загальної освіти (2010) та нових програм (2011) було внесено

зміни до освітніх пріоритетів, зокрема, структуровані критеріальні вимоги до навчальних досягнень учнів для рівневого оцінювання результатів навчання.

За останнє десятиліття відбулись значні зміни у розуміння поняття якості освіти та з'явилися визначення нових понять або нові визначення сталих термінів, а саме: об'єкти контролю, навчальні результати, навчальні досягнення, предметні компетентності і компетенції, критеріальна основа визначення рівнів, динаміка сформованості певних навчальних досягнень, державні вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів, тестова перевірка, портфоліо учнівських досягнень, державна підсумкова атестація тощо. Водночас, сьогодні система контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів на всіх рівнях початкової освіти залишається не розробленою як з традиційних предметів початкової ланки, так і з мов національних меншин.

Актуальність нашого дослідження підтверджується й аналізом підручників, і відгуками педагогічної громадськості. Початкові розвідки з проблеми дозволяють зазначити, що система контролю й оцінювання потребує нових сучасних підходів, створення електронної бази розроблених для перевірки завдань з предметів освітньої галузі, зокрема мов національних меншин, включення у зміст підручників і навчальних посібників компетентісно-орієнтованих завдань для здійснення систематичного контролю й оцінювання учнів. З огляду на компетентісний підхід до навчання процес контролю й оцінювання може вважатися ефективним за умови його спрямування на вироблення в учнів навичок внутрішнього особистісного контролю за допомогою самоконтролю та самооцінювання, взаємоконтролю та взаємооцінювання, оскільки саме за цих умов школярі зможуть усвідомлювати себе суб'єктом учіння та відповідати за результати та якість свого навчання.

Отже, актуальність дослідження зумовлена, *по-перше*, оновленням змісту, методів і форм навчання на сучасному етапі реформування та модернізації системи освіти, що вимагатиме переосмислення вимог до контрольної-оцінної діяльності вчителя та учня; *по-друге*, недостатньою розробленістю проблеми як в теоретичному, так і практичному аспектах, і наявному дефіциті навчально-методичного забезпечення для перевірки рівня сформованості предметних компетентностей з мови іврит у початковій школі; *по-третє*, важливістю та необхідністю розроблення системи комунікативно-орієнтованих завдань для контролю й оцінювання навчальних досягнень молодших школярів з мови іврит на засадах компетентісно й особистісно орієнтованої парадигми сучасної освіти та розвитку методичної науки.

Концептуальна ідея дослідження полягає в підвищенні рівня якості мовної освіти та результатів навчання за умови впровадження компетентісного й особистісного підходів до навчання мови іврит у початкових класах шкіл із навчанням українською мовою.

Об'єктом дослідження є процес навчання мови іврит у початкових класах загальноосвітньої школи з навчанням українською мовою.

Предмет дослідження – контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів до навчання мови іврит у школах із навчанням українською мовою.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та удосконаленні науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів у процесі навчання мови іврит у школах із навчанням українською мовою.

Основні завдання дослідження на весь період:

- проаналізувати психолого-педагогічну та навчально-методичну літературу з проблеми дослідження;
- виявити стан розв'язання проблеми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи з мови іврит у практиці навчання;
- теоретично обґрунтувати методику контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з мови іврит у школах із навчанням українською мовою на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів до навчання;
- розробити експериментальні матеріали для удосконалення науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з мови іврит у контексті компетентнісно й особистісно орієнтованої парадигми освіти;
- визначити особливості контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів за рівнями володіння мовою (інтродуктивний і середній) та віковими періодами в умовах формування предметних компетентностей з мови іврит;
- експериментально перевірити науково-обґрунтований і розроблений зміст, методи та форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з мови іврит як мови вивчення у школах із навчанням українською мовою на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів до навчання;
- узагальнити результати дослідження та впровадити їх у шкільну практику.

Завдання експериментальної діяльності:

- вивчити стан контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з мови іврит у навчально-методичній літературі та практиці шкільного навчання з огляду на компетентнісний підхід до навчання;
- експериментально перевірити розроблену систему компетентнісно орієнтованих завдань для контролю й оцінювання рівня сформованості предметних компетентностей з мови іврит на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів та методику її застосування;
- здійснити формувальний етап педагогічного експерименту з метою перевірки ефективності запропонованих теоретичних положень та корекції розробленої методики оцінювання навчальних досягнень молодших школярів з мови іврит на засадах компетентнісного й особистісного підходів до навчання.

Методи дослідження:

Дослідження здійснюватиметься за допомогою теоретичних та емпіричних **методів**: аналізу наукової літератури з проблеми; вивчення стану проблеми та шляхів її розв'язання у шкільній практиці; анкетування, тестування, різні види контролю.

Очікувані результати дослідження будуть представлені у наукових статтях з теоретичних та методичних аспектів проблеми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи з мови іврит, у розділі рукопису колективного посібника, у рукописах підручників та посібників - зошитів для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 3 і 4 класів з мови іврит для шкіл із навчанням українською мовою.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні теоретичних положень, важливих для удосконалення й оновлення змісту та методів контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з мови іврит на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів до навчання й у розробці та впровадженні компетентнісно-орієнтованих завдань для перевірки сформованості предметних компетентностей молодших школярів у процесі навчання мови іврит у школах із навчанням українською мовою.

Соціально-економічна ефективність: науково - обґрунтована та експериментально перевірена лінгводидактична модель процесу контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з мови іврит у школах з навчанням українською мовою сприятиме підвищенню якості освіти та об'єктивності оцінювання результатів навчання учнів відповідно до рівнів їх навчальних досягнень, вихованню молодших школярів як свідомих суб'єктів учіння, відповідальних за результати своєї праці, зможе використовуватися й у інших мовних курсах представлених мов національних меншин України, як мов вивчення.

Експериментальна база: Чернівецька спеціалізована школа «Освітні ресурси та технологічний тренінг» I – III ступенів № 41 з вивченням єврейського етнокультурного компонента; навчально-виховний комплекс «Щастя» з поглибленим вивченням іноземних мов (ДНЗ – спеціалізована школа I ступеня); приватний навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа I – III ступенів – дитячий садок «Міцна - 613»» м. Біла Церква.

Форми подання результатів дослідження: скориговані рукописи підручників і посібників з мови іврит для 3 і 4 класів, рукопис розділу колективного посібника, статті та тези з проблеми дослідження, навчальні програми, методичні рекомендації.

У ході здійснення наукового дослідження досягнуто таких **результатів**:

- **проаналізовано** психолого-педагогічну та навчально-методичну літературу з проблеми дослідження;
- **виявлено** стан розв'язання проблеми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи з мови іврит у практиці навчання;
- **теоретично обґрунтовано** методику контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з мови іврит у школах із навчанням

українською мовою на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів до навчання;

- **розроблено** експериментальні матеріали для удосконалення науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з мови іврит у контексті компетентнісно й особистісно орієнтованої парадигми освіти;
- **визначено** особливості контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів за рівнями володіння мовою (інтродуктивний і середній) та віковими періодами в умовах формування предметних компетентностей з мови іврит;
- **експериментально перевірено** науково-обґрунтований і розроблений зміст, методи та форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з мови іврит як мови вивчення у школах із навчанням українською мовою на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів до навчання;
- **узагальнено** результати дослідження та **впроваджено** їх у шкільну практику.

Під час здійснення **експериментальної діяльності досягнуто таких результатів:**

- **здійснено** констатувальний етап педагогічного експерименту з метою вивчення стану контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з мови іврит у навчально-методичній літературі та практиці шкільного навчання з огляду на компетентнісний підхід до навчання;
- **експериментально перевірено** розроблені компетентнісно орієнтовані завдання для контролю й оцінювання рівня сформованості предметних компетентностей з мови іврит на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів і методик її застосування;
- **здійснено** формувальний етап педагогічного експерименту з метою перевірки ефективності запропонованих теоретичних положень та корекції розробленої методики оцінювання навчальних досягнень молодших школярів з мови іврит на засадах компетентнісного й особистісного підходів до навчання.

Анкетування вчителів, батьків та аналіз діючих підручників з мови іврит для 3-4 класів виявив не розробленість проблеми оцінювання: переважна кількість респондентів зазначила відсутність у підручниках завдань для контролю, корекції та оцінювання навчальних досягнень учнів, лише в окремих випадках зустрічаються тексти та завдання для проведення диктантів. Бесіди з учнями підтвердили їхню неспроможність самостійно виконувати завдання підручника, а контрольні зрізи – низький рівень сформованості предметних компетентностей.

У результаті наукових розвідок і здійснення експериментальної діяльності ми **визначили** основні цілі, функції, типи оцінювання, ступінь його деталізації в підручниках/посібниках як для вчителя, так і для учнів, а

також типи вимірювань і завдань для контролю та корекції набутих знань і рівнів сформованості предметних компетентностей.

Виходячи з проміжних результатів дослідження можна **зазначити**, по-перше, важливість зворотного зв'язку між оцінюванням знань й умінь і навчальними цілями як навчального процесу в цілому, так і відповідного розділу або теми, по-друге – відповідність змісту оцінювання завданням підручника/посібника.

Також у процесі розроблення компетентнісно орієнтованих підручників і посібників **необхідно враховувати** не лише загальновідомі функції оцінювання – орієнтація, регулювання, сертифікація, що пов'язані з об'єктами навчання і видами рецептивної, пізнавальної, практичної та поведінкової діяльності учнів, а й непрямі функції, зокрема зміцнення впевненості у собі, виховання самостійності, інтеграція знань тощо.

Під час дослідження ми дійшли таких **висновків**: для реалізації компетентнісно-орієнтованого підходу до навчання мови іврит у 3-4 класах у процесі створення підручників і посібників необхідно включати до їх складу спеціальні розділи, присвячені оцінюванню, що мають відповідати розглянутим темам і навчальним завданням; у підручниках має бути чітко представлено теми та критерії оцінювання, адже це сприяє значному підвищенню успішності учнів. Контрольні вправи та завдання у підручниках і посібниках варто розташовувати від простого до складного, відповідно позначаючи рівень їх складності. В даних підручниках і посібниках мають бути представлено завдання для перевірки практичних навичок, уміння використовувати набуті знання у реальних життєвих ситуаціях, у тому числі інтегративних, уміння реалізовувати власні творчі проекти, користуватися аналітичними та синтетичними прийомами мислення.

Результати апробації розроблених завдань для оцінювання в експериментальному навчанні мови іврит у 3-4 класах засвідчили: в експериментальних групах загальний рівень успішності підвищився на 22%, мотивація до вивчення предмету зросла на 34%, середній показник сформованості вмінь аудіювання мовою іврит підвищився на 28%, діалогічного мовлення – на 32%, монологічного мовлення – на 27%, читання – на 23%; знання та навички з мови – на 21%. Це підтвердило ефективність та дієвість запропонованих завдань та необхідність включення їх до структури підручників і посібників.

Отже, проблема оцінювання потребує подальшого ретельного розроблення, має посідати почесне місце у підручниках/посібниках і бути невід'ємною складовою у компетентнісно орієнтованому навчанні мови іврит у 3-4 класах шкіл із навчанням українською мовою та наступних етапах.

Отримані результати теоретичного та експериментального етапів дослідження враховано під час конструювання посібників і підручників з мови іврит для 3-4 класів.

У процесі здійснення **узагальнювально-впроваджувального етапу** наукового дослідження й апробації розроблених матеріалів було **уточнено** зміст і види перевірних завдань на інтродуктивному та середньому рівнях

оволодіння мовою іврит і *застосовано* здобуті результати до створення рукописів навчальних посібників – зошитів для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 3-4 класів з мови іврит для шкіл з українською мовою навчання.

Так, для реалізації компетентнісного підходу до навчання мови іврит у рукописах посібників запропоновано такі засоби перевірки, що сприятимуть підвищенню мотивації та розвитку пізнавальної активності, зміцненню впевненості у собі, вихованню самостійності, інтеграції знань і можливості застосування набутих умінь на практиці. Також для підвищення мотивації до контрольної-оцінювальної діяльності з предмета було дібрано художні тексти різних жанрів із лінгвокультурологічним наповненням і розроблені завдання, спрямовані на визначення рівня сформованості предметних компетентностей з усіх видів мовленнєвої діяльності учнів (аудіювання, говоріння, читання, письмо), а також рівня засвоєння знань з мови й сформованості мовних умінь, необхідних і достатніх для корекції, удосконалення й розвитку мовленнєвих умінь і творчих здібностей учнів з мови іврит.

До складу посібників входять перевірні завдання, розташовані від простого до складного, для контролю навчальних досягнень учнів 3-4 класів і перевірки кожного виду комунікативної діяльності – аудіювання, говоріння (усного діалогічного та монологічного мовлення (усний переказ з опорою на план)), читання вголос, письмо як складової правописних умінь, техніки письма та культури оформлення письмових робіт, а також завдання для перевірки сформованості орфографічних і пунктуаційних вмінь (списування та диктант) і знань з мови та мовних умінь. Вони можуть бути використані для здійснення орієнтаційного (прогностичного), діагностичного, формувального, випереджувального типів оцінювання, але насамперед, для підсумкового визначення результатів навчання.

Даний матеріал можна також використовувати і для здійснення самооцінювання – формування вкрай важливих під час компетентнісного навчання мови навичок самоконтролю та самокорекції, що сприятиме стимулюванню подальшого розвитку учнів. Для цього у рукописах посібників містяться пам'ятки, мета яких зорієнтувати учнів на основні критерії оцінювання того чи іншого виду мовленнєвої діяльності й уважне виконання перевірної роботи.

Виконання запропонованих завдань допоможе учням і вчителям об'єктивно оцінити рівень засвоєння того чи іншого навчального матеріалу, а також рівень відставання (розриву) між реально сформованими навичками і вміннями та визначеним абсолютним рівнем, зазначеним у навчальній програмі та вимогах до оцінювання, що сприятиме загальному підвищенню якості освіти учнів.

Висновки: у ході здійснення формувального етапу педагогічного експерименту й апробації розроблених матеріалів було:

- *експериментально перевірено та скориговано* зміст апробованої методики оцінювання навчальних досягнень учнів 3-4 класів на засадах компетентнісного й особистісного підходів до навчання мови іврит;

- **проаналізовано й узагальнено** здобуті результати дослідного навчання;
- **впроваджено** експериментальні матеріали у шкільну практику.

У процесі здійснення узагальнювально-впроваджувального етапу дослідження було **досягнуто таких результатів:**

- **узагальнено** теоретико-експериментальні результати розробки науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 3-4 класів на засадах компетентнісного й особистісного підходів до навчання мови іврит;
- **уточнено** зміст і види завдань для перевірки навчальних досягнень учнів 3-4 класів на інтродуктивному та середньому рівнях володіння мовою іврит у школах із навчанням українською мовою;
- **застосовано** здобуті результати дослідження до підготовки запланованих рукописів підручників і навчальних посібників з мови іврит для 3-4 класів шкіл із навчанням українською мовою, до підготовки розділу колективного посібника, статей і наукового звіту за результатами НДР;
- **впроваджено** результати дослідження у практику шкільного навчання;
- **виявлено** соціальний ефект впровадження результатів НДР.

Упродовж звітної періоду експериментальна діяльність здійснювалась у таких *загальноосвітніх навчальних закладах:*

1. Гімназія-інтернат № 299 з вивченням єврейської мови м. Києва Оболонської районної в місті Києві Державної адміністрації;
 2. Запорізька єврейська гімназія «ОРТ-АЛЄФ» Запорізької міської ради Запорізької області;
 3. Комунальний заклад освіти «Навчально-виховний комплекс «Щастя» з поглибленим вивченням іноземних мов (дошкільний навчальний заклад – спеціалізована школа І ступеня) Дніпровської районної в місті Києві Державної адміністрації;
 4. Комунальний заклад освіти «Навчально-виховний комплекс № 144 «Спеціалізована школа з поглибленим вивченням івриту, історії єврейського народу, єврейських традицій – дошкільний навчальний заклад (дитячий садок) Дніпровської міської ради;
 5. Комунальний навчальний заклад «Навчально-виховний комплекс № 141 «Освітні ресурси та технологічний тренінг» міста Києва (дошкільний навчальний заклад – школа І ступеня – спеціалізована школа ІІ ступеня з поглибленим вивченням іноземних мов та інформаційних технологій – технологічний лицей)» Дніпровської районної в місті Києві Державної адміністрації;
 6. Чернівецька спеціалізована школа «Освітні ресурси та технологічний тренінг» І–ІІІ ступеня № 41 з вивченням єврейського етнокультурного компонента Чернівецької міської ради Чернівецької області.
Також здійснювались спостереження уроків і було надано консультації вчителям з мови іврит у таких *приватних навчальних закладах:*
1. Приватний навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І – ІІІ ступенів – дитячий садок «Міцва - 613»» м. Біла Церква;

2. Приватний навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І – ІІІ ступенів – дитячий садок «Міцва - 613»» м. Києва.

Результати дослідження **оприлюднено** на міжнародних наукових конференціях, семінарах, круглих столах та інших масових заходах регіонального, всеукраїнського та міжнародного рівнів і опубліковано у фахових наукових виданнях.

3. Тема дослідження:

Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з мов та літератур етнічних меншин на засадах компетентнісного підходу.

Підтема:

Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів основної школи з російської і зарубіжної літератури на засадах компетентнісного підходу.

Термін виконання: початок – 01.01.2015 р.; кінець – 31.12.2017 р.

Виконавець: Снегір'ова Валентина Василівна, кандидат пед. наук, старший науковий співробітник

Контроль й оцінювання навчальних досягнень учнів є однією з ключових науково-методичних проблем сучасної освіти, мета якої – досягнення значних освітніх результатів з урахуванням індивідуальних здібностей, інтересів і потреб учнів. Виконане наукове дослідження спрямоване на теоретичне обґрунтування та реалізацію методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів основної школи із зарубіжної літератури (і російської у її складі) на засадах компетентнісного підходу.

Актуальність дослідження підтверджується аналізом чинних підручників із зарубіжної літератури, відвіданих уроків з предмета, аналізом результатів оцінювання письмових робіт і усних відповідей учнів середньої ланки. Моніторинг проблеми дослідження дав змогу зазначити, що шкільна система контролю й оцінювання потребує нових сучасних підходів, створення спеціальних, компетентнісно-орієнтованих завдань для перевірки навчальних досягнень учнів, зокрема із зарубіжної літератури. Процес контролю й оцінювання може вважатися ефективним за умови його спрямування на вироблення в учнів навичок внутрішнього особистісного контролю (самоконтролю та самооцінювання), взаємоконтролю та взаємооцінювання. Саме так школярі зможуть усвідомлювати себе суб'єктом навчання та відповідати за його результати і якість.

Таким чином, актуальність дослідження обумовлена, *по-перше*, оновленням змісту, методів і форм навчання на сучасному етапі реформування та модернізації системи освіти, що потребує переосмислення вимог до контрольної діяльності вчителя та учня; *по-друге*, недостатньою розробленістю проблеми як в теоретичному, так і практичному аспектах, браком навчально-методичного забезпечення для перевірки рівня сформованості предметних компетентностей із зарубіжної літератури.

Гіпотеза дослідження полягає в підвищенні рівня якості літературної освіти та результатів навчання в умовах упровадження компетентнісного та особистісного підходів до вивчення зарубіжної літератури в школах України.

Об'єктом дослідження є процес вивчення зарубіжної літератури в 5 – 9 класах загальноосвітніх закладів України.

Предмет дослідження – контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів 5 – 9 класів із зарубіжної літератури на засадах компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та удосконаленні науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5 – 9 класів у процесі вивчення зарубіжної літератури в школах України.

Основні завдання дослідження:

- проаналізувати психолого-педагогічну та навчально-методичну літературу з проблеми дослідження;
- виявити стан проблеми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5 – 9 класів із зарубіжної літератури у практиці навчання;
- теоретично обґрунтувати методику контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5 – 9 класів із зарубіжної літератури на засадах компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів до навчання;
- розробити експериментальні матеріали для удосконалення науково-методичного забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5 – 9 класів із зарубіжної літератури у контексті компетентнісно й особистісно орієнтованої парадигми освіти;
- визначити особливості контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5 – 9 класів із зарубіжної літератури за рівнями сприйняття художнього твору;
- експериментально перевірити науково обґрунтований зміст, методи та форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5 – 9 класів із зарубіжної літератури на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів до навчання;
- узагальнити результати дослідження та впровадити їх у шкільну практику.

Завдання експериментальної діяльності:

- вивчити стан контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5 – 9 класів із зарубіжної літератури у навчально-методичних джерелах та практиці шкільного навчання з огляду на компетентнісний підхід до навчання;
- експериментально перевірити розроблену систему компетентнісно орієнтованих завдань для контролю й оцінювання сформованості предметних компетентностей учнів 5 – 9 класів із зарубіжної літератури на засадах компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів;
- здійснити формувальний етап педагогічного експерименту з метою перевірки ефективності запропонованих теоретичних положень та корекції розробленої методики.

Методи дослідження:

Дослідження здійснювалося за допомогою теоретичних та емпіричних **методів**: аналізу наукової літератури з проблеми; вивчення стану проблеми та шляхів її розв'язання у шкільній практиці; анкетування, тестування, різних видів контролю.

Результати дослідження представлено в наукових статтях, підручниках «Зарубіжна література» для 8 класу, «Інтегрований курс «Література (російська і зарубіжна)» для 9 класу, в рукописі підручника «Зарубіжна література» для 5 класу, в розділі рукопису колективного посібника, в методичних рекомендаціях, тезах.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні теоретичних положень, важливих для удосконалення й оновлення змісту та методів контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 5 – 9 класів із зарубіжної літератури на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів до навчання й у розробці та впровадженні компетентнісно-орієнтованих завдань для перевірки сформованості предметних компетентностей учнів середньої ланки із зарубіжної літератури.

Соціально-економічна ефективність: науково обґрунтована та експериментально перевірена методична система завдань до художнього і навчального тексту сприятиме підвищенню якості літературної освіти та об'єктивності оцінювання освітніх результатів учнів 5 – 9 класів із зарубіжної літератури, вихованню їх як свідомих суб'єктів навчального процесу, розвитку загальнолітературних, культурних і комунікативних компетенцій школярів.

Експериментальна база:

Матеріали науково дослідження апробовано в загальноосвітніх навчальних закладах, на базі яких проводилося експериментальне навчання: у середній загальноосвітній школі I-III ступенів № 192 Деснянського району м. Києва; середній загальноосвітній школі № 294 I-III ступеня Деснянського району м. Києва; гімназії № 153 ім. О.С. Пушкіна I-III ступенів Шевченківського району м. Києва

На пошуково-моделювальному етапі дослідження (2015 рік):

- **проаналізовано** терміни, пов'язані з оцінюванням навчання на компетентнісній основі: *формувальна оцінка, планування навчальних результатів, рівні засвоєння результатів навчання, лист (символ) зворотного зв'язку, самооцінювання, рефлексія, портфоліо учня та ін.*
- **розглянуто** типи завдань до художнього тексту у підручниках із зарубіжної літератури для 5 класів, **проаналізовано** їх структуру;
- **з'ясовано** загальну структуру компетентнісно-орієнтованого завдання (КОЗ), що включає *стимул, формулювання у вигляді задачі, джерело інформації та бланк для виконання завдання;*
- **визначено** відмітні характеристики КОЗ – *проблемність, інтерес, діяльнісний компонент, усвідомленість, рефлексивність;*

- **обґрунтовано** структуру підручника із зарубіжної літератури для 5 класу з позицій компетентнісного підходу та систему завдань у ньому з опорою на психологічні особливості сприйняття молодшими підлітками художнього твору;
- **проведено** констатувальний експеримент з проблеми дослідження, проаналізовано його результати;
- **встановлено** (разом з учителями-експериментаторами) ефективність оцінювання навчальних досягнень учнів основної школи за такими новими формами оцінювання як кейс-метод (портфоліо учня) і метод проектів.

На другому, експериментальному етапі дослідження (2016 рік)

- **розроблено** методику формульовального етапу педагогічного експерименту для учнів 5-х класів;
- **розроблено й обґрунтовано** систему компетентнісно-орієнтованих завдань для роботи над художнім текстом у підручнику «Зарубіжна література. 5 клас», яка включає індивідуальні (завдання для самостійної роботи), колективні (парні й групові), завдання для самоконтролю та самооцінювання, взаємоконтролю та взаємооцінювання;
- **запропоновано** авторську презентацію завдань у вигляді рубрик, які викликають в учнів рефлексію й установку на конкретну діяльність («Ваші перші враження», «Заглибимось у текст твору», «Для дискусії», «Для самостійної роботи», «Для майбутніх філологів»);
- **визначено** рівні засвоєння учнями 5 класів навчального матеріалу з літератури: рівень відтворення, рівень інтерпретації, рівень застосування знань;
- **розроблено й запропоновано** для використання в експериментальних школах портфоліо навчальних досягнень учня як форму оцінювання;
- **апробовано** розділи підручника «Зарубіжна література. 5 клас» – «Фольклор», «Казки народів світу», «Тема природи у творах зарубіжних письменників»;
- **узагальнено** результати формульовального експерименту;
- **виявлено** поступове зростання рівня сприйняття та розуміння учнями художніх та навчальних текстів із зарубіжної літератури: зафіксовані результати на рівні інтерпретації тексту зросли на 11,8%, на рівні застосування знань – на 8,7%.

На третьому, узагальнювально-впроваджувальному етапі (2017 рік)

- **упроваджено** методику роботи над текстом художнього твору у підручнику «Зарубіжна література. 5 клас», апробовану в попередніх підручниках для 6, 8 класів, створених у співавторстві;
- **перевірено** ефективність системи компетентнісно-орієнтованих завдань, яка включає колективні (парні й групові), індивідуальні

(завдання для самостійної роботи), завдання для самоконтролю та самооцінювання, взаємоконтролю та взаємооцінювання;

- **встановлено** поступове зростання предметних компетенцій п'ятикласників у ході експерименту: рівень інтерпретації художнього тексту – коментування ключових епізодів із висловленням власного ставлення до прочитаного – виріс на 18,7% в порівнянні з контрольними класами; рівень застосування здобутих знань під час вивчення нового художнього твору зріс на 16,9%;
- **скориговано** зміст підручника «Зарубіжна література. 5 клас» згідно з результатами часткового педагогічного експерименту: долучено систему творчих завдань за текстом художнього твору;
- **виявлено** соціальний ефект упровадження розділів підручника, який полягає у розвитку емоційно-ціннісної сфери учнів, формуванні комунікативної та загальнокультурної літературної компетентностей.

Результати дослідження **оприлюднено** на наукових конференціях регіонального та всеукраїнського рівнів, семінарах, круглих столах та інших масових заходах (усього 7 заходів) і опубліковано у фахових наукових виданнях (17 публікацій).

За результатами науково-дослідної роботи опубліковано:

- програми – 3 (у складі авторських колективів)
- підручники – 2 (у співавторстві)
- тези – 3
- методичні рекомендації – 3
- статті – 7

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених завдань у контексті виконання НДР теми «Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з мов та літератур етнічних меншин на засадах компетентісного підходу» співробітниками відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури було:

- *розроблено й уточнено* зміст, методи і форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з російської, новогрецької мов (5кл.), мови іврит та ромської мови (3-4кл.) і зарубіжної літератури (5кл.) на засадах компетентісного підходу;
- *дібрано* оптимальні методи і форми контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з мов національних меншин та зарубіжної літератури;
- *апробовано та узагальнено* основні принципи, методи та прийоми конструювання та використання компетентісно орієнтованих завдань у навчанні російської та новогрецької мов у 5 класах; мови іврит;

- *розроблено та експериментально перевірено* компетентісно орієнтовані завдання, контрольні тести, тексти з аудіювання та слухання для курсу російської та новогрецької мов у 5 класі та мови іврит у 3-4 кл.;
- *експериментально виявлено*, що компетентісно орієнтовані завдання є структурними елементами сучасної моделі процесу навчання, в основі якої знаходяться особистісні цінності школярів, їх інтереси, здатність до самостійного прийняття рішень;
- *порівняльний аналіз* (контрольний та експериментальний класи) *довів* підвищення інтересу до навчання російської мови на 20% , анкетування та кількісний аналіз виявили, що використання КОЗ у поєднанні з техніками формуючого оцінювання підвищує інтерес учнів до вивчення предмету, вони надають перевагу саме цим видам завдань (80%), підвищується самостійність у роботі (22%), спостерігається розвиток коопераційних навичок та навичок парно-групової роботи. Аналіз контрольних робіт також виявив підвищення якості навчальних досягнень учнів на 23%;
- *експериментально доведено*, що оцінювання навчальних досягнень учнів з новогрецької мови стає ефективнішим за умови його спрямування на вироблення в учнів навичок внутрішнього особистісного контролю за допомогою самоконтролю та самооцінювання, взаємоконтролю та взаємооцінювання, оскільки саме за цих умов школярі зможуть усвідомлювати себе суб'єктом учіння та відповідати за результати та якість свого навчання
- *результати апробації* розроблених завдань для оцінювання в експериментальному навчанні мови іврит у 3-4 класах засвідчили: в експериментальних групах загальний рівень успішності підвищився на 22%, мотивація до вивчення предмету зросла на 34%, середній показник сформованості вмій аудіювання мовою іврит підвищився на 28%, діалогічного мовлення – на 32%, монологічного мовлення – на 27%, читання – на 23%; знання та навички з мови – на 21%. Це підтвердило ефективність та дієвість запропонованих завдань та необхідність включення їх до структури підручників і посібників.
- результати формувального експерименту *засвідчили* позитивний вплив запропонованої методики та формувального оцінювання на успішність учнів у процесі навчання мов національних меншин (російської, новогрецької, мови іврит);
- *розроблено й обґрунтовано систему* компетентісно-орієнтованих завдань для роботи над художнім текстом в процесі вивчення зарубіжної літератури у 5 кл., ця система включає індивідуальні (завдання для самостійної роботи), колективні (парні й групові), завдання для самоконтролю та самооцінювання, взаємоконтролю та взаємооцінювання;
- *визначено* рівні засвоєння учнями 5 класів навчального матеріалу з зарубіжної літератури: рівень відтворення, рівень інтерпретації, рівень застосування знань;
- *апробовано* сучасні форми формувального оцінювання в процесі вивчення зарубіжної літератури на різних рівнях засвоєння навчального матеріалу;

- *виявлено* поступове зростання рівня сприйняття та розуміння учнями художніх та навчальних текстів із зарубіжної літератури: зафіксовані результати на рівні інтерпретації тексту зросли на 11,8%, на рівні застосування знань – на 8,7%.
 - *застосовано* одержані результати формувального експерименту у конструюванні рукописів підручників:
 - «Русский язык», 5 клас для шкіл з російською мовою навчання ,
 - «Зарубіжна література», 5 кл. для шкіл з українською мовою навчання ,
 - «Мова іврит», 3 клас для шкіл з українською мовою навчання , «Мова іврит», 4 клас для шкіл з українською мовою навчання ;
 - та навчальних посібників:
 - «Тетрадь для контрольных работ по русскому языку. 5 класс» для шкіл з російською мовою навчання ,
 - «Зошит для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 3 класів з мови іврит» для шкіл з українською мовою навчання ,
 - «Зошит для контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів 4 класів з мови іврит» для шкіл з українською мовою навчання;
 - *упроваджено* результати НДР у практику шкільного навчання;
 - *одержано* гриф на планові рукописи підручників «Російська мова» для учнів 5-го класу (Курач Л.І., Фідкевич О.Л.), «Мова іврит» для учнів 3 і 4 класі (Бакуліна Н.В.), навчальних посібників.
 - *схвалено* рукопис планового підручника «Світова література» для учнів 5 класу; *навчального посібника* «Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів з мов та літератур етнічних меншин»» (автори Н.В.Бакуліна Л.І. Курач, Першуківа О.О., Снегір'ова В.В., Колесник К.В., Фідкевич О.Л.)) науково-методичною радою Інституту педагогіки;
 - *опубліковано* статті й методичні рекомендації з теми дослідження (усі співробітники);
 - здійснене експериментальне дослідження *підтвердило* свою актуальність і перспективність, *довело* вмотивованість застосування пропонованої методики, що має цілісний характер, спирається на науково виважені й апробовані дидактичні й лінгводидактичні принципи, передбачає знання і розуміння учнями цілей навчання і критеріїв оцінювання, активну участь учнів у процесі самостійного пізнання; забезпечує зворотній зв'язок, який дозволить учням самим контролювати свої успіхи і визначати подальші навчальні задачі і засоби їх вирішення. Все це дозволить перетворити оцінювання навчальних досягнень учнів з мов національних меншин та зарубіжної літератури в дієвий інструмент індивідуалізації й поліпшення процесу навчання, що являється основою особистісно орієнтованого і компетентнісного підходів.

Опубліковано 6 навчальних програм, статті та тези у фахових журналах і збірниках науково-практичних конференцій обсягом: у 2015 р. – 16,0 д.а.; у 2016 р. – 16,0 д.а., у 2017 р. – 16,0 д.а. Всього – 48,0 д.а.

II. Апробація результатів НДР

Співробітники відділу взяли участь у 59 масових заходах, з них: міжнародних – 15 ; всеукраїнських – 18; інших заходах (у т.ч. відділу) – 26.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ СПІВРОБІТНИКІВ ВІДДІЛУ НАВЧАННЯ МОВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(2015-2017 рр.)

Навчальна продукція:

Підручники:

1. Снегір'ова В. В. Інтегрований курс «Література (російська та зарубіжна)». Підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою. (Російською мовою) / Сімакова Л. А., Снегір'ова В. В. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2017. – 288 с.
2. Фідкевич О. Л. Російська мова (9 рік навчання) для загальноосвіт. навч. закладів з навчанням українською мовою: підручн. Для 9 кл. загальноосвіт. навч. закладів /Л.В. Давидюк, В.І. Статівка, О.Л. Фідкевич. — К.: Орион, 2017. – 336 с.

Програми:

1. Зарубіжна література: [прогр. для 10-11 кл.] / Програма для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. Рівень стандарту / Авторський колектив. – К., 2017. – <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
2. Зарубіжна література. Програма для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. Рівень профільний / Авторський колектив. – К., 2017. – <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
3. Мова іврит : [прогр. для 5-9 кл.] / Бакуліна Н. В. // Навч. програма для 5-9 класів загальноосвіт. навчальних закладів з навчанням українською

- мовою : затвердж. наказом М-ва освіти і науки України. – К., 2017. [Електронний ресурс] / Н. В. Бакуліна. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/content/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2017/07/04/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8/z-movi-ivrit-5-9-kl-red-2017.pdf>. – Назва з екрану.
4. Мова іврит: [прогр. для 10-11 кл.] / Бакуліна Н. В. // Навч. програма для 10–11 класів загальноосвіт. навч. закладів з навчанням укр. мовою : затвердж. наказом М-ва освіти і науки України. – К., 2017. [Електронний ресурс] / Наталія Валеріївна Бакуліна. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html> - Назва з екрану.
 5. Російська мова : [прогр. для 5 – 9 кл.] / Курач Л. І., Фідкевич О. Л. [та ін.] // Програма для загальноосвітніх закладів України з українською мовою навчання (1 рік навчання) / [Електронний ресурс]. – К., 2017. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua> (затверджено МОН України).
 6. Чарівні віконця в світ читання : [прогр. для 1-4 кл.] / Азман Х., Бакуліна Н. В., Макарова І. І., Миронова О. П., Халабаджах І. М. // Навчальна програма елективного (факультативного) інтегрованого курсу читання з єврейської та зарубіжної літератури в 1-4 класах загальноосвітніх навчальних закладах з вивченням івриту та традицій єврейського народу : схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (лист ДНУ «ІМЗО» МОН України від 20.03.2017 № 2.1 / 12-Г-119).
 1. Російська мова : [прогр. для 10-11 кл.] / Курач Л. І., Фідкевич О. Л. [та ін.] // Програма для загальноосвітніх закладів України з українською мовою навчання. [Електронний ресурс]. – К., 2017. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html> - Назва з екрану./ (затверджено МОН України).

Методичні рекомендації

1. Методичні рекомендації. Зарубіжна література. Російська мова. 5-11 класи / Топузов О.М., Курач Л.І., Фідкевич О.Л., Снегірьова В.В.// Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2015/2016 навчальному році з коментарем провідних фахівців – Харків: Видавництво «Ранок», 2015. – 144 с.
2. Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу на 2015-2016 навчальний рік з коментарем фахівців. Російська мова / Курач Л.І., Лапшина І.М. (1кл.) // – Харків: Видавництво «Ранок», 2015.
3. Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу на 2015-2016 навчальний рік з коментарем фахівців. Російська мова / Курач Л.І., Лапшина І.М. (2кл.) // – Харків: Видавництво «Ранок», 2015.

4. Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу на 2015-2016 навчальний рік з коментарем фахівців. Російська мова / Курач Л.І., Лапшина І.М. (3кл.) // – Харків: Видавництво «Ранок», 2015.
5. Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу на 2015-2016 навчальний рік з коментарем фахівців. Російська мова / Курач Л.І., Лапшина І.М. (4кл.) // – Харків: Видавництво «Ранок», 2015.
6. Зарубіжна література. Російська мова. 5-11 класи : методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу у 2015/2016 навчальному році з коментарем провідних фахівців : [Російська та інші мови національних меншин] / Л. І. Курач, О. Л. Фідкевич, Ж. О. Кошкіна, Н. В. Бакуліна. – Харків : Видавництво «Ранок», 2015. – 144 с. – С. 19-23.
7. Експертиза шкільних підручників : інструктивно-методичні матеріали для експертизи електронних версій проектів підручників для учнів 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів [посібник] : [Експертиза шкільного підручника: коментарі й рекомендації експертам : Мови національних меншин] / Бакуліна Н. В., Курач Л. І., Фідкевич О. Л. / за ред. О. М. Топузова, Н. Б. Вяткіної. – К. : Педагогічна думка, 2016. – 128 с. – С. 65-71.
8. Курач Л. І., Фідкевич, О. Л. Методические рекомендации по конструированию и использованию компетентно ориентированных заданий на уроках русского языка / О.Л. Фідкевич, , Курач Л. І. // Російська мова 5-11 класи: навчальні програми, методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу у 2016/2017 навчальному році з коментарем провідних фахівців.. – Харків : 2016. – С. 9. – 18.
9. Експертиза шкільних підручників : інструктивно-методичні матеріали для експертизи електронних версій проектів підручників для учнів 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів [посібник] : [Експертиза шкільного підручника: коментарі й рекомендації експертам : Мови національних меншин] / Бакуліна Н. В., Курач Л. І., Фідкевич О. Л. / за ред. О. М. Топузова, Н. Б. Вяткіної. – К. : Педагогічна думка, 2016. – 128 с. – С. 53-60. (Представлено під час семінарів експертів, грудень 2016 / лютий 2017 року, м. Київ, Інститут педагогіки).
10. Курач Л., Фідкевич О. Використання елементів формувального оцінювання як складової компетенційно орієнтованого навчання на уроках шкільних курсів мов національних меншин. Методичний коментар / Олег Топузов, Лариса Курач, Олена Фідкевич / Російська мова. Інтегрований курс "Література (російська та зарубіжна)": методичні рекомендації МОН України щодо організації навчального процесу в 2017/2018 навчальному році; оновлені на компетентнісній основі навчальні програми для 5–9-х класів ЗНЗ з навчанням російською мовою; методичні коментарі провідних науковців щодо

впровадження ідей Нової української школи. — К. : УОВЦ "Оріон", 2017. — С. 74-79.

11. Снегір'ова, В. Формувальне оцінювання на уроках зарубіжної літератури як крок до Нової української школи. Методичний коментар / Олег Топузов, Олена Котусенко, Валентина Снегір'ова / Зарубіжна література: методичні рекомендації МОН України щодо організації навчального процесу в 2017/2018 навчальному році; оновлені на компетентнісній основі навчальні програми для 5–9-х класів ЗНЗ; методичні коментарі провідних науковців щодо впровадження ідей Нової української школи. — К. : УОВЦ "Оріон", 2017. — С. 72 – 75.

Навчальні посібники

1. Бакуліна Н. В. Мій перший розмовничок : навч. посіб. для учнів початкової та основної школи з навчанням і вивченням мов національних меншин / Н. Бакуліна, В. Цибочкіна, А. Шевченко [та ін.] ; за заг. ред. Н. Бакуліної. — Чернівці, 2016. — 48 с. — іл.
2. Бакуліна Н. В. Заспіваймо разом : навч. посіб. для учнів початкової та основної школи з навчанням і вивченням мов національних меншин / Н. Бакуліна, А. Шевченко [та ін.] ; за заг. ред. Н. Бакуліної. — Чернівці, 2016. — 36 с. — іл.
3. Бакуліна Н. В. Давайте поговоримо. Розмовничок : навч. посіб. Для учнів початкової та основної школи з навчанням і вивченням єврейських мов / Н. Бакуліна, Т. Батанова, А. Міладзе, Н. Риндюк ; за заг. ред. Н. Бакуліної. — Чернівці : АНТ ЛТД, 2017. — 52 с. — іл.
4. Фидкевич, О. Тетрадь для контрольных работ по русскому языку (для 8 кл. общеобразовательных учеб. заведений с обучением на украинском языке) :: учеб. пособ. / Е. Л. Фидкевич, Давидюк Л. В. — К.:Орион, 2016. — 40 с.
5. Фидкевич, О. Формирование предметных компетентностей. Русский язык. 5 класс. Сборник самостоятельных работ : учеб. пособ. / Е. Л. Фидкевич, Л. В. Давидюк. — К.: Орион, 2016. — 56 с.
6. Фидкевич, О. Формирование предметных компетентностей. Русский язык. 6 класс. Сборник самостоятельных работ : учеб. пособ. / Е. Л. Фидкевич, Л. В. Давидюк. — К.: Орион, 2016. — 56 с.
7. Фидкевич, О. Формирование предметных компетентностей. Русский язык. 7 класс. Сборник самостоятельных работ : учеб. пособ. Е. Л. Фидкевич, Л. В. Давидюк. — К. : Орион, 2016. — 48 с.
8. Фидкевич, О. Формирование предметных компетентностей. Русский язык. 8 класс. Сборник самостоятельных работ : учеб. пособ. / Е. Л. Фидкевич, Л. В. Давидюк. — К. : Орион, 2016. — 48 с.

Наукова продукція:

2015

Статті:

1. Bakuina N. V. Taking into consideration the peculiarities of the Hebrew vocabulary in the selection of the lexical material for the formation of the pupils' linguistic and cultural competence / N. Bakulina // Ukrainian educational journal. – 2015. – № 2. – С. 103–124.
2. Колесник К.В. Міжкультурний підхід у навчанні новогрецької мови як іноземної // Науковий вісник Чернівецького університету. Випуск 738, Педагогіка та психологія. - 2015. – С. 67-71.
3. Курач Л.І., Фідкевич О. Л. «Проблема розвитку лінгвокультурологічної компетентності учнів у процесі навчання мов національних меншин» // Український педагогічний журнал : наук. видання. – 2015. – № 3. – С.136-143.
4. Курач Л.І. Формативное оценивание как способ повышения эффективности обучения русскому языку» // Всесвітня література– 2015. – № 7\8.
5. Першукова О. Особливості оцінювання якості навчальних досягнень школярів у контексті багатомовної освіти в країнах Європи / О. Першукова // Іноземні мови. — 2015. — №1 (81). — С. 11–19.
6. Першукова О. Лінгводидактичні засади багатомовної освіти школярів у країнах Європи / О. Першукова // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського нац. лінгвістич. університету. — 2015. — Вип. 30. — С. 311–314. — Серія : Філологія, Педагогіка, Психологія.
7. Снегіррова, В. В. Класична поезія Близького Сходу. Матеріали до уроків світової літератури, 8 клас / В. В. Снегіррова, Л. А. Сімакова // Всесвітня література в сучасній школі. – 2015. – № 1. – С. 3 – 9.
8. Снегіррова, В. В. Антуан де Сент-Екзюпері. Слово про письменника / В. В. Снегіррова // Всесвітня література в сучасній школі. – 2015. – №6. – С. 52 – 54.
9. Снегіррова, В. В. Розвиток читацьких і літературних компетенцій школяра у підручниках із зарубіжної літератури для 5-6 класів / В. В. Снегіррова // Всесвітня література в сучасній школі. – 2015. – №12. – С. 3 – 5.
10. Фидкевич Е.Л. Аудирование в школьном курсе русского языка (к вопросу отбора аудиативного материала с учётом задач компетентностно ориентированного обучения русскому языку в 5 классе). / Е.Л. Фидкевич // Всесвітня література. – 2015. – № 2. – С. 55-57.
11. Фидкевич Е.Л. Аудирование в школьном курсе русского языка (к вопросу отбора аудиативного материала с учётом задач компетентностно ориентированного обучения русскому языку в 5 классе). / Е.Л. Фидкевич // Всесвітня література. – 2015. – № 3. – С. 46-48 (продолжение).
12. Фидкевич Е.Л. Аудирование в школьном курсе русского языка (к вопросу отбора аудиативного материала с учётом задач компетентностно ориентированного обучения русскому языку в 5 классе). / Е.Л. Фидкевич // Всесвітня література. – 2015. – № 3. – С. 55-58 (окончание).

Тези:

1. Бакуліна Н. В. Формування лінгвокультурної компетентності молодших школярів у навчанні мови іврит: до результатів дослідження / Наталія Валеріївна Бакуліна // Анотовані результати науково-дослідної роботи Ін-ту педагогіки НАПН України за 2014 р. : тези доп. – К., 2014. – 304 с. – С. 216.
2. Бакуліна Н. В. Оцінювання навчальних досягнень івриту як другої мови у початкових класах шкіл України [Електронний ресурс] / Наталія Валеріївна Бакуліна // Іврит, література та культура : зб. наук. пр. за матеріалами міжнар. наук. конф., 22–24 чер. 2015 р., Мемфіс, США. – Режим доступу: https://dl.dropboxusercontent.com/u/780585/2015%20%20Prelim%20Program_web.pdf - Назва з екрану. – івр.
3. Колесник К.В. Формування лінгвокультурологічної компетентності на уроках новогрецької мови/ Колесник Катерина Василівна // Анотовані результати науково-дослідної роботи Ін-ту педагогіки НАПН України за 2014 р. : тези доп. – К., 2014. – 304 с. – С. 220.
4. Курач Л.І. Методика роботи з культурологічними текстами на уроках російської мови у загальноосвітніх закладах України/ Курач Лариса Іванівна // Анотовані результати науково-дослідної роботи Ін-ту педагогіки НАПН України за 2014 р. : тези доп. – К., 2014. – 304 с. – С. 215.
5. Першукова О.О. Розвиток змісту, форм і методів багатомовної освіти школярів у країнах Західної Європи/ Першукова Оксана Олексіївна// Анотовані результати науково-дослідної роботи Ін-ту педагогіки НАПН України за 2014 р. : тези доп. – К., 2014. – 304 с. – С. 217.
6. Снегір'ова В. В. Культурологічна модель вивчення біографії письменника в школі / Валентина Василівна Снегір'ова // Анотовані результати науково-дослідної роботи Ін-ту педагогіки НАПН України за 2014 р. : тези доп. – К., 2014. – 304 с. – С. 218.
7. Фідкевич О.Л. Методика роботи з культурно-ціннісними поняттями на уроках російської мови у загальноосвітніх закладах України/ Фідкевич Олена Львівна// Анотовані результати науково-дослідної роботи Ін-ту педагогіки НАПН України за 2014 р. : тези доп. – К., 2014. – 304 с. – С. 221.

2016

Статті:

1. Першукова, О. Навчальні матеріали для формування багатомовності західноєвропейських школярів / О. Першукова // Проблеми сучасного підручника. — 2016. — С. 51-59.

2. Першукова, О. Тенденції розвитку багатомовної освіти школярів у західноєвропейському контексті. // Український педагогічний журнал. — 2016. — №.5 — С.12-15..
3. Снегір'ова, В. Сходження до Данте. Коментар та методичні матеріали до уроків зарубіжної літератури за поемою Данте Аліг'єрі «Божественна комедія», 8 клас / Валентина Снегір'ова, Лідія Сімакова // Всесвітня література в сучасній школі. — 2016. — № 1. — С. 8 – 13.
4. Снегір'ова, В. Література і культура. Літературний процес. Роди літератури (епос, лірика, драма), їхні характерні ознаки / Вступний урок зарубіжної літератури у 8 класі / Валентина Снегір'ова, Лідія Сімакова // Всесвітня література в сучасній школі. — 2016. — №7 – 8. — С. 25 – 28.
5. Снегір'ова, В. Система завдань до художнього твору як засіб формування читацьких і літературних компетенцій учнів / Валентина Снегір'ова, Лідія Сімакова // Всесвітня література в сучасній школі. — 2016. — №9. — С. 10 – 13.
6. Снегір'ова, В. Витоки світового словесного мистецтва / Матеріали до уроків зарубіжної літератури за розділом «Античність», 8 клас / Валентина Снегір'ова, Лідія Сімакова // Всесвітня література в сучасній школі. — 2016. — №10. — С.3 – 12.
7. Снегір'ова, В. Давньогрецький театр. Есхіл. Давньоримська література (Вергілій, Горацій, Овідій) / Матеріали до уроків зарубіжної літератури за новою програмою 8 клас / Валентина Снегір'ова, Лідія Сімакова// Всесвітня література в сучасній школі. — 2016. — №11. — С.5 – 19.
8. Снегір'ова, В. Середньовіччя як культурна і літературна доба. Західноєвропейська середньовічна література / Матеріали до уроку зарубіжної літератури за новою програмою, 8 клас / Валентина Снегір'ова// Всесвітня література в сучасній школі. — 2016. — №12. — С 5 – 7.
9. Фидкевич, О.. Тесты как форма проверки учебных достижений учащихся по русскому языку в 5 классе школ с русским языком обучения / Е. Л. Фидкевич., С. А. Лещенко // Всесвітня література. — 2016. — № 1. — С. 48 – 51.
10. Фидкевич, О. Формирование ключевых и предметных компетентностей в процессе обучения русскому языку / Е. Л. Фидкевич, Л. В Давидюк // Всесвітня література. — 2016. — № 10. — С. 57 – 61.

Тези:

1. Бакуліна Н. В. Місце оцінювання учнів у компетентнісно орієнтованих підручниках і посібниках з мови іврит для 3 і 4 класів / Бакуліна Наталія Валеріївна // Анотовані результати науково-дослідної роботи Ін-ту педагогіки НАПН України за 2016 р. : тези доп. — К., 2016.

2. Курач Л.І. До проблеми використання формуючого оцінювання на уроках навчання мов національних меншин /Курач Лариса Іванівна // Анотовані результати науково-дослідної роботи Ін-ту педагогіки НАПН України за 2016 р. : тези доп. – К., 2016.
3. Першукова О. Багатомовна освіта школярів у країнах Західної Європи як об'єкт порівняльно-педагогічного дослідження/ Оксана Олексіївна Першукова // Матеріали Міжнародного дискусійного форуму "Мова, освіта, культура: античні цінності — сучасне застосування. Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини, м. Умань, 19-20 травня, 2016.
4. Снегір'ова В. В. Принципи формування предметних компетенцій із зарубіжної літератури Снегір'ова Валентина Василівна// Анотовані результати науково-дослідної роботи Ін-ту педагогіки НАПН України за 2016 р. : тези доп. – К., 2016
5. Фідкевич О. Л. Компетентісно орієнтовані завдання в процесі навчання мов національних меншин в школах України: питання конструювання та впровадження Олена Львівна Фідкевич// Анотовані результати науково-дослідної роботи Ін-ту педагогіки НАПН України за 2016 р. : тези доп. – К., 2016.

2017

Статті:

1. Бакуліна, Н. В. Особливості оновленої програми з мови іврит для 5-9 класів шкіл із навчанням українською мовою з огляду на реформування освіти в Україні. / Бакуліна Наталія Валеріївна // Єврейські знання / МГПІ «Бейт Хана». – Дніпро, 2017. – Вып. 3. – С. 37- 47.
2. Бакуліна Н. В. Науково-методичне забезпечення контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з мови іврит на засадах компетентісного підходу. / Бакуліна Наталія Валеріївна // Матеріали конференції II International Scientific and Practical Conference ". – Варшава, 2017. – 257 с. – С. 53 – 65.
3. Курач Л. І., Фідкевич О.Л. Методика роботи з культурологічними текстами на уроках російської мови //Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Непреревна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи» (15-22 травня 2017 р.). м. Запоріжжя - С. 28-33.
4. Курач Л. К вопросу о применении формирующего оценивания на уроках русского языка в школах Украины / Лариса Курач // Всесвітня література в сучасній школі. – 2017. – №11. – С.60 – 63.
5. Снегір'ова, В. Система завдань до художнього твору як засіб формування читацьких і літературних компетенцій учнів /

Валентина Снегір'ова, Лідія Сімакова // Всесвітня література в сучасній школі. – 2017. – №9. – С. 10 – 13.

6. Снегір'ова, В. Література епохи Просвітництва. Методичні матеріали до уроків за темою, 9 клас/ Валентина Снегір'ова // Всесвітня література в сучасній школі. – 2017. – №7-8. – С.45 – 48.

Тези:

1. Бакуліна Н. В. Ключові компетентності у дискурсі європейського виміру в освіті. / Бакуліна Наталія Валеріївна // Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: освітні трансформації у контексті європейської інтеграції і глобалізації: збірник тез доповідей І Міжнародної наук.-практ. конференції (Київ, 15-16 червня 2017 р.) / Ін-т педагогіки НАПН України / За заг. ред. О. І. Локшиної. – К.: Педагогічна думка, 2017. – 222 с. – С. 92-94.
2. Бакуліна Н. В. Реалізація компетентнісного підходу до оцінювання навчальних досягнень учнів 3-4 класів з мови іврит. // Бакуліна Наталія Валеріївна // Звітна конференція Інститут педагогіки НАПН України. : тези доп. – К., 2017.
3. Снегір'ова В. В. Принципи формування предметних компетенцій із зарубіжної літератури / Валентина Василівна Снегір'ова // Анотовані результати науково-дослідної роботи Ін-ту педагогіки НАПН України за 2016 р. : тези доп. – К.: Педагогічна думка, 2016. – С. 176 – 177.
4. Курач Л.І. Використання формульованого оцінювання на уроках російської мови в школах України// Курач Лариса Іванівна// Звітна конференція Інститут педагогіки НАПН України. : тези доп. – К., 2017
5. Курач Л.І. Розвиток лінгвокультурологічної компетентності учнів у процесі навчання мов національних меншин //Курач Лариса Іванівна// Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: освітні трансформації у контексті європейської інтеграції і глобалізації», м. Київ, 15 – 16 червня 2017 року. – К.: Педагогічна думка, 2017. – С. 134 – 135.
6. Колесник К.В. Контроль й оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів шкіл з вивченням новогрецької мови на засадах компетентнісного підходу// Колесник Катерина Василівна// Звітна конференція Інститут педагогіки НАПН України. : тези доп. – К., 2017.
7. Снегір'ова Валентина. Реалізація культурологічного підходу в изученні інтегрованого курсу «Література» / Валентина Снегір'ова // Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: освітні трансформації у контексті європейської інтеграції і глобалізації», м. Київ, 15 – 16 червня 2017 року. – К.: Педагогічна думка, 2017. – С. 135 – 136.
8. Фідкевич О.Л. Результати апробації використання компетентнісно орієнтованих завдань у процесі навчання російської мови в ЗНЗ

України//Фідкевич Олена Львівна// Звітна конференція Інститут педагогіки НАПН України. – К., 2017.

Загальна кількість публікацій співробітників відділу:

Програми – 7

Підручники – 2

Методичні рекомендації - 11

Навчальні посібники – 8

Статті – 29

Тези - 20